

154. löggjafarþing 2023–2024.
Þingskjal x — x. mál.
Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um greiðsluaðlögun einstaklinga, nr. 101/2010.

Frá félags- og vinnumarkaðsráðherra ráðherra.

I. KAFLI

1. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 4. mgr. 2. gr. laganna:

- a. a-liður orðast svo: upplýsingar um fjárhagsstöðu skuldara erlendis liggja fyrir
- b. b-liður orðast svo: einstaklingur skuldar ekki, eða í óverulegum mæli erlendum kröfuhöfum
- c. Við málsgreinina bætist nýr stafliður c, svohljóðandi: einstaklingur á ekki húsnæði eða aðrar eignir með umtalsvert verðgildi utan Íslands, nema ljóst sé að eignastaða valdi ekki vandkvæðum í greiðsluaðlögunarumleitunum.

2. gr.

- a. Í stað orðsins „lánardrottinn“ í 2. mgr. 3. gr., 2. mgr. 10. gr., 2. mgr. 14. gr., 6. mgr. 16. gr., 3. og 4. mgr. 17. gr., kemur: kröfuhafi.
- b. Í stað orðsins „lánardrottna“ í fyrirsögn 10. gr., í d-lið 1. mgr. 12. gr., 1. mgr. 13. gr., 2. mgr. 17. gr., 1. mgr. 18. gr., 2. mgr. 19. gr. kemur: kröfuhafa.
- c. Í stað orðsins „lánardrottnum“ í 1. mgr. 11. gr., c-lið 1. mgr. 12. gr., 2. mgr. 15. gr., 3. mgr. 17. gr. og 2. mgr. 18. gr. kemur: kröfuhöfum.
- d. Í stað orðsins „lánardrottinn“ í 2. mgr. 16. gr., 4. mgr. 17. gr., 1. mgr. 18. gr., og 30. gr. kemur: kröfuhafar.
- e. Í stað orðsins „lánardrottin“ í 3. mgr. 17. gr. kemur: kröfuhafa.

3. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 3. gr. laganna:

- a. Í stað orðanna „tekin til greina“ í a-lið 1. mgr. kemur: samþykkt skv. 7. gr.
- b. Í stað orðanna „tekin til greina“ í c-lið 1. mgr. kemur: samþykkt en sá dagur sem umsókn um greiðsluaðlögun barst umboðsmanni skuldara telst vera frestdagur í skilningi laga um gjaldþrotaskipti o.fl.
- c. d- og e- liðir 1. mgr. falla brott
- d. Við f-lið 1. mgr. bætist: að öðru leyti en því að ákveða má að greitt verði af þeim kröfum í samræmi við d-lið 1. mgr. 21. gr. eða veittur sé gjaldfrestur á þeim á tímabili greiðsluaðlögunar.
- e. Í stað 2. másl. g-liðar 1. mgr., koma tveir nýir másl. liðir svohljóðandi: Þeim greiðslum sem falla niður á greiðsluaðlögunartíma ásamt vanskilþætti kröfunnar sem var tilkominn

- við gildistöku samnings, skal bæta við höfuðstól kröfunnar. Kröfur vegna ábyrgðarskuldbindinga á námslánum sem og almenn skuldabréf sem stofnuð eru vegna vanskila, ofgreiðslu námslána eða markaðskjaralána teljast ekki kröfur vegna námslána.
- f. Við i-lið 1. mgr. bætist nýr málslíður sem orðast svo: Þó er heimilt að ákveða að greitt verði af þeim kröfum í samræmi við d- lið 1. mgr. 21. gr. eða að veittur sé gjaldfrestur á þeim á tímabili greiðsluaðlögunar.
 - g. Við 1. mgr. bætist nýr stafliður, h-liður, svohljóðandi: krafna sem stofnast hafa erlendis.
 - h. 4. mgr. fellur brott.

4. gr.

6. gr. laganna orðast svo:

Synja skal um heimild til greiðsluaðlögunar, nema sérstakar aðstæður séu fyrir hendi, ef:

- a. fyrirliggjandi gögn sýna ekki fram á að skuldari uppfylli skilyrði laga þessara til að leita greiðsluaðlögunar,
- b. fyrirliggjandi gögn gefa ekki nægilega glögga mynd af því hvernig fjárhagur skuldara hefur verið, hver fjárhagur skuldara er við vinnslu umsóknar eða hver er væntanleg þróun fjárhag hans á tímabili greiðsluaðlögunar,
- c. óleyst fjárhagsleg málefni hindra að greiðsluaðlögunarumleitani nái fram að ganga,
- d. aðstæður benda til að skuldari hafi á óheiðarlegan hátt stofnað til skulda með það að markmiði að leita greiðsluaðlögunar vegna þeirra eða gert aðrar fjárhagslegar ráðstafanir sem teljast óhæfilegar,
- e. stofnað hafi verið til skulda eftir að skuldari sótti um aðstoð hjá umboðsmanni skuldara og ekki sé um að ræða eðlilega lántöku til endurfjármögnunar, til framfærslu eða öflunar nauðsynlegs íbúðarhúsnæðis,
- f. skuldari hefur veitt rangar eða villandi upplýsingar um aðstæður sem eru mikilsverðar í málinu eða látið hjá líða að veita slíkar upplýsingar,
- g. skuldari hefur áður fengið samning um greiðsluaðlögun eða nauðasamning til greiðsluaðlögunar,
- h. skuldari hafi hagað fjármálum sínum á verulega ámælisverðan hátt eða tekið fjárhagslega áhættu sem ekki var í samræmi við fjárhagsstöðu hans á þeim tíma sem til fjárhagsskuldbindingarinnar var stofnað,
- i. skuldari hafi á ámælisverðan hátt stofnað til óhóflegra skattkrafna,
- j. skuldari hafi efnt til fjárfestinga sem hefðu verið riftanlegar við gjaldþrotaskipti eða gert ráðstafanir sem hefðu verið riftanlegar,
- k. skuldari hafi á ámælisverðan hátt látið undir höfuð leggjast að standa við skuldbindingar sínar eftir því sem honum var framast unnt,
- l. bú skuldara hefur verið tekið til gjaldþrotaskipta skv. úrskurði héraðsdómara og skiptameðferð er ekki lokið eða gjaldþrotaskiptum á búi skuldara hefur verið lokið en fyrningarfrestur skv. lögum um gjaldþrotaskipti o.fl. er ekki liðinn,
- m. fyrri greiðsluaðlögunarumleitani hafa verið felldar niður skv. 15. gr.,
- n. umboðsmaður skuldara metur það svo að greiðsluaðlögun sé ekki fallin til að leysa greiðsluvanda umsækjanda vegna krafna sem falla utan greiðsluaðlögunar.

5. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 1. mgr. 7. gr. laganna:

- a. Við 1. málslíð 1. mgr. bætist: að mati umboðsmanns skuldara.

- b. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður svohljóðandi: Umsókninni skal fylgja yfirlýsing skuldara um að hann hafi kynnt sér áhrif frestunar greiðslna skv. 11. gr.
- c. Í stað „e-lið“ í 3. mgr. kemur: g-lið.

6. gr.

Í stað orðanna „og getur það orðið allt að þrjú mánuðir“ í 8. gr. laganna kemur: og skal það að jafnaði ekki vera lengra en fjórir mánuðir nema sérstakar aðstæður krefji.

7. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 9. gr. laganna:

- a. Á eftir orðunum „umsjónarmann með greiðsluaðlögun“ í 1. málslíð kemur: að undangengnu mati á hæfi skv. 2. mgr.
- b. Á eftir 1. mgr. koma tvær nýjar málsgreinar svohljóðandi:

Ákvæði II. kafla stjórnarsýslulaga, nr. 37/1993, með síðari breytingum, um sérstakt hæfi gilda um hæfi umsjónarmanns til meðferðar máls. Áður en starfsmaður umboðsmanns skuldara eða lögmaður skv. 2. málsl. 1. mgr. er skipaður umsjónarmaður skal hann leggja mat á hvort hann sé hæfur til meðferðar viðkomandi máls. Viti hann um ástæður er kunna að valda vanhæfi hans, skal hann án tafar vekja athygli umboðsmanns skuldara á þeim. Umboðsmaður skuldara metur að fengnum athugasemdum frá viðkomandi hvort hann sé hæfur til meðferðar máls. Verði umsjónarmanni á síðari stigum máls kunnugt um ástæður er kunna að valda vanhæfi hans skal hann án tafar vekja athygli umboðsmanns skuldara á þeim.

Telji umboðsmaður skuldara umsjónarmann vanhæfan eða ekki geta annast meðferð máls af öðrum ástæðum skal hann afturkalla skipun umsjónarmanns. Áður en umboðsmaður skuldara tekur ákvörðun um afturköllun skipunar skal hann veita umsjónarmanni færi á að koma að athugasemdum sínum, enda liggi ekki fyrir í gögnum málsins afstaða hans og rök fyrir henni eða slíkt sé augljóslega óþarft. Umboðsmaður skuldara skal tilkynna skuldara um afturköllun skipunar umsjónarmanns. Við afturköllun skipunar skv. 1. mgr. skal umsjónarmaður án tafar afhenda umboðsmanni skuldara öll gögn er hann hefur undir höndum og málið varða. Umboðsmaður skuldara skal án tafar skipa nýjan umsjónarmann.

8. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 10. gr. laganna:

- a. Í stað orðsins „fjögurra“ í 1. mgr. kemur: þriggja.
- b. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður, 2. málsl., svohljóðandi: Ef sérstakar ástæður mæla með því, getur umboðsmaður skuldara ákveðið að framangreindur frestur skuli vera fjórar vikur.
- c. Á eftir 1. mgr., koma þrjár nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Í innköllun skal koma fram nafn skuldarans, kennitala og heimilisfang, að honum hafi verið veitt heimild til að leita greiðsluaðlögunar með ákvörðun umboðsmanns skuldara tiltekinn dag og áskorun til kröfuhafa um að lýsa kröfum sínum með sendingu eða afhendingu kröfulýsinga, með rafrænum hætti eða í bréfpósti á tiltekinn stað, innan tilgreinds kröfulýsingarfrests.

Kröfulýsing skal vera skrifleg þar sem tekið skal fram að um kröfulýsingu sé að ræða og í hvers þágu hún sé gerð, svo ekki verði um villst. Í henni skal tilgreina kröfu svo skýrt sem verða má, svo sem heildarfjárhæð kröfu, ásamt sundurliðun höfuðstóls, vaxta,

dráttarvaxta og innheimtukostnaðar, ásamt afborgunarfjárhæðum ef þær eru til staðar. Í kröfulýsingu skal tilgreint reikningsnúmer, komi til þess að greitt verði af kröfu á tímabili greiðsluaðlögunar. Þau gögn skulu fylgja kröfulýsingu sem kröfur eru studdar við. Ef kröfulýsing telst ekki fullnægja framangreindum kröfum, skal umsjónarmaður skora á kröfuhafa að bæta úr, ella getur umsjónarmaður metið kröfuna vanlýsta.

Umsjónarmaður skal staðfesta móttöku kröfulýsingar ef eftir því er leitað.

d. Við 3. mgr. bætist: og er bundinn af niðurstöðu þeirra.

e. Á eftir 3. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Sé kröfuhafi ósammála þeirri niðurstöðu umsjónarmanns að um vanlýsta kröfu sé að ræða, er honum heimilt að beina ágreiningnum til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að honum var tilkynnt um niðurstöðuna. Úrskurðarnefndin skal taka afstöðu, innan fjögurra vikna, til þess hvort kröfulýsing teljist vanlýst á grundvelli fyrirbyggjandi gagna.

f. 4. mgr. orðast svo:

Þeim kröfuhöfum sem vitað er um, auk ábyrgðarmanna og samskuldara skuldara, skal kunnert að greiðsluaðlögunarumleitani séu hafnar með því að umsjónarmaður sendir þeim afrit af innkölluninni. Ásamt því að senda afrit af innköllun, skal umsjónarmaður tilkynna kröfuhöfum um frestun greiðslna skv. 11. gr. Ábyrgðarmenn og samskuldarar skulu jafnframt upplýstir um frestun greiðslna og heimild sína til greiðslu krafna á meðan frestun greiðslna stendur yfir.

g. Við bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Fjárhagsupplýsingastofum er óheimilt að skrá upplýsingar um innkallanir, sem gefnar eru út á grundvelli þessa ákvæðis, í vanskilaskrá eða annars konar gagnasafn. Þá er óheimilt að nýta upplýsingar um innkallanir í þágu lánsþáttfismats að liðnu einu ári frá því að innköllun var gefin út í Lögbirtingablaði.

9. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 11. gr. laganna:

a. 1. másl. 1. mgr. orðast svo:

Þann dag er umboðsmaður skuldara tekur ákvörðun um samþykki umsóknar skv. 7. gr. hefst tímabundin frestun greiðslna óháð því hvort greiðsluaðlögun taki til viðkomandi krafna skv. 3. gr., sbr. þó 3. mgr.

b. e- liður 1. mgr. orðast svo:

Neita skuldara vegna fyrri vanefnda um vörur og þjónustu sem skuldari þarf á að halda og fellur undir framfærslukostnað í greiðsluaðlögunarumleitunum, gegn greiðslu sem a- liður 1. mgr. tekur ekki til eða viðunandi tryggingum.

c. 2. mgr. orðast svo:

Á meðan á frestun greiðslna stendur falla almennir vextir á kröfur, sem þær hefðu borið samkvæmt samningsskilmálum en ekki dráttarvextir. Vextirnir eru ekki gjaldkræfir á meðan á frestun stendur. Þá er óheimilt að leggja á kröfurnar vanskilagjöld eða annan innheimtukostnað. Framangreint gildir óháð niðurstöðu greiðsluaðlögunarumleitana.

d. Í stað orðanna „heimild til að leita greiðsluaðlögunar hefur verið veitt“ í 3. mgr. kemur: umsókn um greiðsluaðlögun hefur verið samþykkt skv. 7. gr.

e. 4. mgr. orðast svo: Sá tími sem frestun greiðslna er í gildi skal vera undanskilinn lögbundnum fyrningarfresti krafna sem 1. málsgrein tekur til.

f. Við bætast tvær nýjar málsgreinar svohljóðandi:

Taki kröfuhafi við greiðslu frá skuldara á kröfu í andstöðu við 1. mgr., á meðan á frestun greiðslna stendur, ber honum að endurgreiða greidda fjárhæð án nokkurra tafa.

Ábyrgðarmanni skuldarans og samskuldara er heimilt að greiða af kröfum á meðan frestun greiðslna stendur.

10. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 12. gr. laganna:

Við a-lið 1. mgr. bætist: samkvæmt útreiknuðum framfærslukostnaði frá umboðsmanni skuldara.

11. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 13. gr. laganna:

a. Á eftir 1. másl. 2. mgr. kemur nýr málsliður:

Ef um fasteign er að ræða skal umsjónarmaður fela löggiltum fasteignasala, sem skuldari velur, að annast söluna.

b. Á eftir orðunum „hvernig sala fer fram“ í 2. másl. 2. mgr. kemur: á öðrum eignum.

c. Á eftir 2. mgr. bætist við ný málsgrein, 3. mgr., svohljóðandi:

Umsjónarmaður skal leitast við að eign fari í sölu á tímabili greiðsluaðlögunarumleitana. Seljist eign ekki á því tímabili getur umsjónarmaður ákveðið að selja skuli eign á tímabili greiðsluaðlögunar. Heimilt er að umboðsmaður skuldara taki við hlutverki umsjónarmanns samkvæmt ákvæðum 4. og 5. mgr. á tímabili greiðsluaðlögunar, hafi eftirlit með sölunni sem og aðstoði skuldara vegna sölunnar samkvæmt nánari fyrirætlunum samnings til greiðsluaðlögunar.

d. Orðin „með að minnsta kosti tveggja vikna fyrirvara“ í 1. másl. 3. mgr. falla brott.

e. Á eftir orðinu „umsjónarmaður“ í 2. másl. 3. mgr. kemur: að höfðu samráði við þann sem annast sölu eignar,

f. 4. mgr. orðast svo:

Að sölu lokinni falla niður þau veðréttindi sem ekki fékkst greitt upp í af söluandvirðinu. Kröfuhafa er skylt að hlutast til um afmáningu veðréttinda af fasteigninni strax í kjölfar sölunnar. Sinni kröfuhafi ekki þeirri skyldu sinni, skal sýslumaður afmá veðréttindin að beiðni umsjónarmanns eða umboðsmanns skuldara, gegn staðfestingu um greiðsluaðlögun skuldara og afriti samnings um söluna.

g. Við 5. mgr. bætist nýr málsliður, svohljóðandi: Umsjónarmaður skal jafnframt óska eftir niðurfellingu greiðsluaðlögunarumleitana skv. 15 gr. ef sameigandi eignar neitar sölu eða kemur með einhverjum hætti í veg fyrir fyrirhugaða sölu.

12. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 14. gr. laganna:

a. Við 1. mgr. bætist: og ber þá umboðsmaður skuldara kostnað sem hlýst af slíku verðmati.

b. Við 2. mgr. bætist nýr málsliður svohljóðandi: Kröfuhafi getur ekki lagt til grundvallar matsgerð dómkvadds matsmanns leiti skuldari eftir afmáningu veðbanda á grundvelli 23. gr. a.

13. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 16. gr. laganna:

- a. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Sýni skuldari ekki samstarfsvilja eða samþykki hann ekki tillögur umsjónarmanns sem eru í samræmi við lög þessi skal umsjónarmaður óska þess við umboðsmann skuldara að greiðsluaðlögunarumleitanir verði felldar niður skv. 15. gr.
- b. Á eftir 2. málslíð 2. mgr. kemur nýr málslíður, svohljóðandi: Í frumvarpi er jafnframt heimilt að tilgreina nauðsynlegar viðkvæmar persónuupplýsingar, m.a. um heilsufar og félagslegar aðstæður, hafi þær þýðingu fyrir greiðsluaðlögunarumleitanir.
- c. 5. mgr. orðast svo: Afborgunarfjárhæð skv. 4. mgr. skal vera föst krónutala.

14. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 17. gr. laganna:

- a. 1. mgr. orðast svo:
 Umsjónarmaður sendir frumvarp til samnings um greiðsluaðlögun á sannanlegan hátt til allra kröfuhafa sem lýst hafa kröfu skv. 10. gr. og málið varðar. Umsjónarmaður sendir samhliða kröfuhöfum sem ekki lýstu kröfu tilkynningu um að greiðsluaðlögunarumleitanir gagnvart kröfuhöfum séu hafnar. Kröfuhöfum skal gefinn tveggja vikna frestur til að taka afstöðu til frumvarpsins frá því að það er sent og skal skýrlega koma fram í frumvarpi hvenær fresturinn er á enda. Ef sérstakar ástæður mæla með því getur umsjónarmaður ákveðið að framangreindur frestur skuli vera þrjár vikur.
- b. 3. másl. 3. mgr. fellur brott.
- c. Í stað orðsins „senda tilkynningu“ í 2. másl. 4. mgr. kemur: sent frumvarpið
- d. Í stað orðanna „þriggja vikna fresturinn“ í 2. másl. 4. mgr. kemur: fresturinn skv. 1. mgr.
- e. Í stað orðanna „þekktum lánardrottnum skuldarans“ í 2. másl. 5. mgr. kemur: kröfuhöfum sem lýst hafa kröfu skv. 10. gr. og málið varðar.
- f. Við 5. mgr. bætast tveir nýir málslíðir svohljóðandi: Þeir kröfuhafar sem lýstu ekki kröfu skv. 10. gr. fá senda samantekt um niðurstöðu samnings. Ábyrgðarmenn og samskudlarar fá senda tilkynningu um að samningur hafi tekið gildi og hver niðurstaða samnings er gagnvart kröfum er þá varðar.
- g. Á eftir 5. mgr. koma þrjár nýjar málsgreinar, svohljóðandi:
 Ef skuldari undirritar ekki samning innan tveggja vikna frá því að samningur er sendur honum til undirritunar og veitir ekki fullnægjandi skýringar á ástæðum þess, skal umsjónarmaður óska eftir niðurfellingu greiðsluaðlögunarumleitana skv. 15. gr.
 Þrátt fyrir h-lið 1. mgr. 3. gr. getur skuldari óskað eftir því við umsjónarmann að hann upplýsi þekkta erlenda kröfuhafa um niðurstöðu samnings um greiðsluaðlögun.
 Umboðsmanni skuldara er heimilt að leiðrétta bersýnilegar villur í frumvarpi eða gera nauðsynlegar óverulegar breytingar á greiðsluáætlun, eftir að frumvarp telst samþykkt skv. 4. mgr. enda tilkynni hann kröfuhöfum og skuldara um þær breytingar án ástæðulauss dráttar.

15. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 18. gr. laganna:

- a. Orðin „hvort skuldari leiti eftirgjafar umfram það sem eðlilegt megi telja í ljósi fjárhags hans og framtíðarhorfa“ í 3. másl. 1. mgr. falla brott
- b. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Í greinargerð er heimilt að tilgreina nauðsynlegar viðkvæmar persónuupplýsingar, m.a. um heilsufar og félagslegar aðstæður, hafi þær þýðingu við framangreint mat umsjónarmanns.

16. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 19. gr. laganna:

- a. Orðin „en í frumvarpinu skal eftirfarandi koma fram“ í 1. mgr. falla brott.
- b. a.- c. liðir 1. mgr. falla brott
- c. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Í frumvarpinu skal tiltaka, eftir því sem við á, sömu upplýsingar og komu fram í frumvarpi til samnings um greiðsluaðlögun, sbr. 2. mgr. 16. gr.

17. gr.

21. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Skipting greiðslna milli kröfuhafa.

Afborgunarfjárhæð sem skipta skal milli kröfuhafa á tímabili greiðsluaðlögunar samkvæmt samningi um greiðsluaðlögun skiptist með eftirfarandi hætti:

- a. Ef skuldari heldur eftir fasteign sem veðkröfur á hendur honum hvíla á skal hann gera full skil á kröfum sem lögveðs- eða lögtaksréttur er fyrir og gjaldfallnar voru áður en umsókn um greiðsluaðlögun var samþykkt. Þegar full skil hafa verið gerð á þeim kröfum skal skuldari greiða mánaðarlegar raunafborganir af veðkröfum, sem eru innan verðmætis fasteignar skv. 14. gr., eftir veðröð. Falli veðkrafa að hluta til innan verðmætis fasteignar skv. 14. gr. skal skuldari greiða samsvarandi hlutfall af raunafborgun veðkröfunnar.
- b. Ef skuldari heldur eftir lausafjármunum sem veðkröfur á hendur honum hvíla á skal hann gera full skil á kröfum sem lögveðs- eða lögtaksréttur er fyrir og gjaldfallnar voru áður en umsókn um greiðsluaðlögun var samþykkt. Þegar full skil hafa verið gerð á þeim kröfum skal skuldari greiða mánaðarlegar raunafborganir af veðkröfum, sem eru innan verðmætis lausafjármunar skv. 14. gr., eftir veðröð. Falli veðkrafa að hluta til innan verðmætis lausafjármunar skv. 14. gr. skal skuldari greiða samsvarandi hlutfall af raunafborgun veðkröfunnar.
- c. Kröfur sem greiðsluaðlögun tekur ekki til skv. 1. mgr. 3. gr. skulu greiddar að fullu, annað hvort strax í upphafi greiðsluaðlögunar eða í samræmi við samkomulag við hlutaðeigandi kröfuhafa. Þó má ákveða að kröfur skv. d- og g-liðum 1. mgr. 3. gr. skuli greiddar skv. d-lið þessa ákvæðis eða að veittur sé gjaldfrestur á þeim, þjóni það hagsmunum skuldara.
- d. Óveðtryggðar kröfur og sá hluti veðkrafa sem er yfir verðmæti eignar skv. 14. gr. skulu greiddar hlutfallslega eftir fjárhæð krafna.

Kröfuhafar sem eiga kröfur sem falla undir a.- c. liði 1. mgr. hafa forgang til greiðslna skv. 1. mgr. Umsjónarmanni er jafnframt heimilt að leggja til að óverulegar óveðtryggðar kröfur skuli greiddar að fullu komi til greiðslna skv. d-lið 1. mgr.

Hafi skuldari lagt til hliðar fjármuni skv. a-lið 1. mgr. 12. gr., eða ráðstafa þarf annars konar eingreiðslu, skal umsjónarmaður ákveða skiptingu þeirra milli kröfuhafa með hliðsjón af reglum 1. mgr. og 2. mgr. sem og hagsmunum skuldara, með einni greiðslu í upphafi tímabils greiðsluaðlögunar.

Umboðsmaður skuldara skal sjá til þess í tæka tíð áður en komið er að fyrsta gjalddaga samkvæmt samningi um greiðsluaðlögun að fjármálafyrirtæki miðli greiðslum samkvæmt honum.

Umboðsmaður skuldara hefur heimild til að óska eftir upplýsingum frá hlutaðeigandi fjármálafyrirtæki sem annast greiðslumiðlun, hvort skuldari hafi staðið við greiðslur samkvæmt samningi um greiðsluaðlögun, til að veita skuldara ráðgjöf um rétt til breytinga á samningi skv. VII. kafla.

18. gr.

22. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Gjaldfrestur eða lægri afborganir veðlána.

Þrátt fyrir ákvæði a- og b-liðar 1. mgr. 21. gr., er umsjónarmanni heimilt að leggja til í frumvarpi að greiddar séu tímabundið lægri mánaðargreiðslur af veðkröfum, eða að veittur sé gjaldfrestur á þeim ef óveruleg eða engin greiðslugeta er til staðar, ef uppi eru sérstakar eða tímabundnar aðstæður. Skal tímabil breytts greiðslufyrirkomulags samkvæmt þessu ákvæði alla jafna ekki vera lengra en eitt ár.

19. gr.

Á eftir VI. kafla laganna kemur nýr kafli, VI. kafli a., **Afmáning veðbanda og meðferð krafna í greiðsluaðlögun**, með þremur nýjum greinum, 23. gr. a., 23. gr. b. og 23. gr. c., ásamt fyrirsögnum, svohljóðandi:

a.

Afmáning veðbanda.

Áður en frumvarp er sent til kröfuhafa skv. 17. gr. getur skuldari óskað eftir því við umsjónarmann að veðréttindi sem standa til tryggingar uppreiknuðum eftirstöðvum veðkrafna á fasteign og nema hærri fjárhæð en svarar til verðmætis fasteignarinnar, sbr. 2. mgr., verði afmáð af eigninni. Til þess að umsjónarmaður fallist á beiðnina, þarf að vera ljóst á grundvelli greiðslumats að skuldari verði um fyrirséða framtíð ófær um að standa í fullum skilum með greiðslu allra veðskulda, en geti þó staðið í fullum skilum með þær veðskuldir sem hvíla á eigninni í kjölfar afmáningar veðréttinda.

Í kjölfar beiðni skv. 1. mgr. skal umsjónarmaður óska eftir að löggiltur fasteignasali meti verðmæti fasteignar og ber þá umboðsmaður skuldara kostnað sem hlýst af slíku verðmati. Verðmatið skal lagt til grundvallar nema skuldari og veðhafar sem hafa hagsmuna að gæta af niðurstöðu þess vilja afla á sinn kostnað annars verðmats. Skal þá meðaltal allra verðmata lagt til grundvallar.

Ef umsjónarmaður telur að skilyrði 1. mgr. séu ekki uppfyllt, ber honum að tilkynna skuldara um þá ákvörðun. Skuldari getur kært þá ákvörðun til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að ákvörðunin barst honum og skal nefndin taka afstöðu til kærunnar innan fjögurra vikna. Ef umsjónarmaður telur að skilyrði 1. mgr. séu uppfyllt ber honum að tilkynna skuldara og veðhöfum sem hafa hagsmuna að gæta af þeirri ákvörðun. Hlutaðeigandi veðhafar geta kært þá ákvörðun til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að ákvörðunin barst þeim og skal nefndin taka afstöðu til kærunnar innan fjögurra vikna.

Ef það er niðurstaða umsjónarmanns og eftir atvikum úrskurðarnefndar velferðarmála að skuldari uppfylli skilyrði til að fá veðréttindi afmáð af eigninni, sbr. 1. mgr. skal umsjónarmaður óska eftir að sýslumaður hlutist til um afmáninguna, fáist frumvarp skuldara til greiðsluaðlögunar samþykkt. Með beiðni umsjónarmanns til sýslumanns skulu fylgja gögn um mat á verðmæti fasteignar skv. 2. mgr., ákvörðun umsjónarmanns um að skuldari uppfylli

skilyrði ákvæðis þessa og eftir atvikum úrskurður úrskurðarnefndar velferðarmála skv. 3. mgr. Sýslumaður skal þá afmá af fasteigninni veðréttindi sem standa utan þeirra marka í veðröð sem greinir í 1. mgr. Standi veðkrafa að hluta innan þeirra marka og að hluta utan skal eftirstöðvum hennar skipt að tiltölu því til samræmis og ákveður þá sýslumaður nýjan höfuðstól skuldarinnar sem veðréttindi eru fyrir. Skal sýslumaður gera yfirlýsingu sem þinglýst skal á eignina en fyrir hana greiðist ekkert gjald.

Að lokinni afmáningu veðréttinda verða þær veðkröfur sem aflétt er af fasteign að óveðtryggðum kröfum og fer um þær eins og aðrar óveðtryggðar kröfur samkvæmt samningi um greiðsluaðlögun.

b.

Meðferð óveðtryggðra krafna.

Heimilt er með greiðsluaðlögun að kveða á um algera eftirgjöf óveðtryggðra krafna, hlutfallslega lækkun þeirra, gjaldfrest á þeim, skilmálabreytingar, greiðslu þeirra með hlutdeild í afborgunarfjárhæð sem greiðist með ákveðnu millibili á tilteknu tímabili, breytt form á greiðslu óveðtryggðra krafna eða allt framangreint í senn.

c.

Efndir krafna.

Kröfur teljast vera efndar á tímabili greiðsluaðlögunar hvort sem skuldari greiðir af þeim í samræmi við greiðsluáætlun samnings eða veittur er gjaldfrestur á þeim.

20. gr.

24. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Breyting á samningi um greiðsluaðlögun að kröfu skuldara.

Skuldari getur óskað eftir því við umboðsmann skuldara að hann samþykki að veittur sé gjaldfrestur á allt að þremur gjalddögum samkvæmt samningi, án þess að breytingin sé borin undir kröfuhafa, ef upp koma sérstakar eða ófyrirsjáanlegar aðstæður sem veikja getu hans til að uppfylla skyldur samkvæmt samningi. Skal þá tímabil greiðsluaðlögunar lengjast sem nemur þeim gjalddögum sem veittur er frestur á. Beiðni um slíka breytingu skal berast umboðsmanni skuldara áður en tímabil greiðsluaðlögunar er á enda. Umboðsmaður skuldara skal taka ákvörðun um breytinguna innan tveggja vikna frá því að beiðni berst. Ákvörðun umboðsmanns skuldara um synjun á beiðninni getur skuldari kært til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að ákvörðun barst honum.

Sé þörf á annars konar breytingu en 1. mgr. heimilar getur skuldari óskað eftir því við umboðsmann skuldara, áður en tímabil greiðsluaðlögunar er á enda, að hann hafi milligöngu um breytingu á samningi gagnvart kröfuhöfum, ef upp koma sérstakar eða ófyrirsjáanlegar aðstæður sem veikja getu hans til að uppfylla skyldur samkvæmt samningi eða sem leiða til þess að breyta þurfi að öðru leyti skilmálum samnings.

Umboðsmaður skuldara skal taka ákvörðun um hvort hefja skuli milligöngu um samningaviðræður við kröfuhafa innan mánaðar frá því að beiðni berst skv. 2. mgr. Ákvörðun umboðsmanns skuldara um synjun á beiðninni getur skuldari kært til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að ákvörðun barst honum.

Fallist umboðsmaður skuldara á að hefja milligöngu um samningaviðræður skal tillaga um breytingu vera samin í samráði við skuldara og í samræmi við ákvæði þessara laga. Tillaga um breytingu á samningi skal send til allra kröfuhafa sem lýstu kröfu skv. 10. gr. Í tillögu um breytingu á samningi er umboðsmanni skuldara heimilt að tilgreina nauðsynlegar viðkvæmar persónuupplýsingar hafi þær þýðingu í samningaviðræðum. Kröfuhöfum skal gefinn tveggja

vikna frestur til að taka afstöðu til tillögunnar frá því að hún var send. Hafi kröfuhafi athugasemdir við tillöguna eða leggist hann gegn henni skal hann láta umboðsmann skuldara í té skriflegan rökstuðning fyrir afstöðu sinni innan frestsins sem hann nýtur til að taka afstöðu til tillögunnar. Kröfuhafi sem hefur fengið senda tillöguna og hefur ekki lýst yfir við umboðsmann skuldara að hann leggist gegn tillögunni áður en tveggja vikna fresturinn rann út telst hafa samþykkt hana. Ef tillagan telst samþykkt, tekur hún þá þegar gildi. Skal tilkynning um breytingu samnings send til allra kröfuhafa.

Ef tillagan telst ekki samþykkt, getur skuldari lagt fram kröfu til umboðsmanns skuldara að skilmálum samnings verði breytt í samræmi við tillöguna sem send var til kröfuhafa. Umboðsmaður skuldara skal taka ákvörðun um kröfuna innan tveggja vikna frá því að hún barst. Við mat á því hvort samþykkja beri kröfu skuldara skal umboðsmaður skuldara líta til þess hvort komið hafi fram upplýsingar sem leiða til þess að hafna beri breytingunni og hvert sé viðhorf þeirra kröfuhafa sem hafa andmælt tillögunni. Umboðsmanni skuldara er heimilt að tilgreina nauðsynlegar viðkvæmar persónuupplýsingar í ákvörðun hafi þær haft þýðingu við matið. Ákvörðun umboðsmanns skuldara geta skuldari eða kröfuhafar sem lýstu kröfu skv. 10. gr. kært til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að ákvörðun barst þeim. Að fengnum úrskurði nefndarinnar er heimilt að höfða einkamál til ógildingar á ákvörðuninni.

Verði skuldara á tímabili greiðsluaðlögunar gert kunnugt um kröfu sem stofnaðist áður en umsókn hans um greiðsluaðlögun var samþykkt verður krafan felld undir greiðsluaðlögunina, ef umboðsmaður skuldara telur það hafa óveruleg áhrif gagnvart öðrum kröfuhöfum. Sé greiðslum miðlað samkvæmt samningi, skal einungis greiða af kröfunni frá þeim tíma sem krafan var kynnt skuldara og þá í samræmi við það sem greitt er af samsvarandi kröfum. Umboðsmaður skuldara skal senda tilkynningu til kröfuhafa um breytinguna. Ef það er mat umboðsmanns skuldara að það sé íþyngjandi gagnvart kröfuhöfum að fella slíka kröfu undir greiðsluaðlögunina án samþykkis kröfuhafa, getur skuldari lagt fram beiðni í samræmi við 2. mgr.

Hafi fjárhagsstaða skuldara batnað á þann veg að skuldari hefur tök á að greiða að fullu allar kröfur sem greiðsluaðlögunarsamningur tekur til, er honum heimilt að óska eftir því við umboðsmann skuldara að samningi verði breytt því til samræmis. Skal umboðsmaður skuldara senda ákvörðun um breytingu samnings til allra kröfuhafa að fenginni staðfestingu frá skuldara um bættan fjárhag.

Skuldara er heimilt, án milligöngu umboðsmanns skuldara, að ná fram breytingum á samningi um greiðsluaðlögun með samningum við alla kröfuhafa, hvort sem þeir lýstu kröfu skv. 10. gr. eða ekki. Ef kröfuhafar fallast á breytingu samnings, skal skuldari veita umboðsmanni skuldara staðfestingu á að samkomulag hafi náðst við alla kröfuhafa. Umboðsmaður skuldara skal svo í kjölfarið senda tilkynningu um breytingu samnings til allra kröfuhafa og tekur hún þá þegar gildi.

21. gr.

25. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Breyting á samningi um greiðsluaðlögun að kröfu kröfuhafa.

Kröfuhafi, sem greiðsluaðlögun tekur til, getur krafist þess að gerð verði breyting á samningi um greiðsluaðlögun ef fjárhagsstaða skuldara batnar umtalsvert á greiðsluaðlögunartímabilinu. Hafi fjárhagsstaðan batnað vegna þess að skuldari hefur fengið í hendur háa fjárhæð getur kröfuhafi krafist þess að samningnum verði breytt á þann veg að skuldara sé skylt að skipta fénu að hluta eða að fullu milli kröfuhafa. Umboðsmaður skuldara

skal taka ákvörðun um kröfuna innan mánaðar frá því að hún berst. Ákvörðun umboðsmanns skuldara geta skuldari og kröfuhafar kært til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að ákvörðun barst þeim.

Ef upp koma aðstæður sem veita kröfuhöfum rétt til að krefjast breytinga á samningi um greiðsluaðlögun skv. 1. mgr., skal skuldari innan eins mánaðar og á tryggan hátt upplýsa kröfuhafa um þær aðstæður.

22. gr.

26. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Ógilding sammings um greiðsluaðlögun.

Samningur um greiðsluaðlögun fellur sjálfkrafa úr gildi ef vanskil hafa verið á samningi samfelld í sex mánuði og ekki liggur fyrir að skuldari hafi óskað eftir breytingu á samningi. Umboðsmaður skuldara skal tilkynna kröfuhöfum um ógildingu sammings að fengnum upplýsingum um vanskil skuldara frá hlutaðeigandi fjármálafyrirtæki sem annast miðlun greiðslna.

Samningur um greiðsluaðlögun fellur sjálfkrafa úr gildi ef skuldari fellur frá á tímabili greiðsluaðlögunar. Óheimilt er að leggja dráttarvexti eða annan innheimtukostnað á kröfur sem samningur tekur til við ógildingu hans, vegna þess tímabils sem greiðsluaðlögun stóð yfir fram að andlátsdegi skuldara.

Samningur um greiðsluaðlögun fellur sjálfkrafa úr gildi ef skuldari fær heimild til greiðslustöðvunar, til að leita nauðasammings eða bú hans er tekið til gjaldþrotaskipta.

Kröfuhöfum er heimilt að hafa uppi kröfu um riftun eða ógildingu sammings um greiðsluaðlögun fyrir dómi í einkamáli á hendur skuldaranum. Sé fallist á slíka kröfu, ber kröfuhafa að tilkynna umboðsmanni skuldara um það. Umboðsmanni skuldara er heimilt að tilkynna öðrum kröfuhöfum um niðurstöðuna.

23. gr.

27. gr. laganna fellur brott.

24. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 28. gr. laganna:

- a. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Þegar tímabundin frestun greiðslna skv. 11. gr. fellur niður skal umboðsmaður skuldara óska eftir aflýsingu athugasemdarinnar.
- b. 3. og 4. mgr. falla brott.

25. gr.

29. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Brottfall tímabundinnar frestunar greiðslna.

Tímabundin frestun greiðslna skv. 11. gr. fellur niður þegar:

- a. Skuldari dregur umsókn sína um greiðsluaðlögun til baka skv. 5. mgr. 7. gr.
- b. Umboðsmaður skuldara tekur ákvörðun um niðurfellingu greiðsluaðlögunarumleitana skv. 15. gr. Hafi skuldari kært ákvörðunina haldast áhrif 11. gr., þar til niðurstaða úrskurðarnefndar liggur fyrir.
- c. Samningur um greiðsluaðlögun hefur ekki komist á og skuldari hefur lýst því yfir við umsjónarmann að hann vilji ekki leita nauðasammings eða eftir atvikum greiðsluaðlögunar fasteignaveðkrafna á íbúðarhúsnæði.

- d. Samningur um greiðsluaðlögun tekur gildi skv. 5. mgr. 17. gr.
- e. Umsjónarmaður mælir gegn því að nauðasamningur eða greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna komist á skv. 2. mgr. 18. gr. Hafi skuldari kært ákvörðunina haldast áhrif 11. gr., þar til niðurstaða úrskurðarnefndar liggur fyrir.
- f. Nauðasamningur til greiðsluaðlögunar eða tímabundin greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna tekur gildi.
- g. Skuldari fellur frá.

Umboðsmaður skuldara skal tilkynna kröfuhöfum þegar tímabundin frestun greiðslna fellur niður samkvæmt 1. mgr., að undanskildum tilfellum skv. d. og f. lið. Þá skal umboðsmaður skuldara tilkynna ábyrgðarmönnum og samskuldurum þegar tímabundin frestun greiðslna fellur niður skv. 1. mgr.

26. gr.

Eftirfarandi breyting verður á 30. gr. laganna:

Við 2. málsl. bætist: þ. á m. af endurútreikningi krafna við lok greiðsluaðlögunar.

27. gr.

34. gr. laganna orðast svo ásamt fyrirsögn:

Meðferð persónuupplýsinga.

Við meðferð persónuupplýsinga sem aflað er skal embætti umboðsmanns skuldara gæta þess að uppfyllt séu skilyrði laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Embættið skal tryggja að fyllsta öryggis sé gætt við sendingu og meðferð upplýsinga og setja skal öryggisstefnu, framkvæma áhættumat og gera aðrar öryggisráðstafanir til samræmis við lög um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga og reglur sem settar hafa verið á grundvelli þeirra.

28. gr.

Samningur um greiðsluaðlögun takmarkar ekki heimildir samkvæmt 93. laga um fullnustu refsinga, nr. 15/2016.

29. gr.

Ákvæði I og II til bráðabirgða falla brott.

30. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2024 og eiga við um umsóknir sem eru til meðferðar hjá umboðsmanni skuldara við gildistöku þessara laga. Hafi umsókn verið samþykkt fyrir gildistöku þessara laga fer um framhald greiðsluaðlögunarumleitana eftir ákvæðum laganna fyrir breytingu. Ákvæði 20. og 21. gr. laganna eiga við um umsóknir sem samþykktar hafa verið fyrir gildistöku laganna.

31. gr.

Breytingar á öðrum lögum.

Þetta ákvæði er í vinnslu.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Með frumvarpi þessu eru lagðar til breytingar á lögum um greiðsluaðlögun einstaklinga nr. 101/2010. Greiðsluaðlögun er úrræði fyrir einstaklinga sem glíma við verulega fjárhagserfiðleika. Markmið laganna er að gera einstaklingum kleift að endurskipuleggja fjármál sín og koma á jafnvægi milli skulda og greiðslugetu þannig að raunhæft sé að skuldari geti staðið við skuldbindingar sínar um fyrirsjáanlega framtíð. Frumvarpið var unnið í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu í nánu samráði við embætti umboðsmanns skuldara, sem annast framkvæmd úrræðisins, og jafnframt í opnu samráði í samráðsgátt stjórnvalda.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Lög um greiðsluaðlögun einstaklinga voru sett árið 2010, þar sem knýjandi þörf var fyrir úrræði til að takast á við þann vanda sem til kom vegna bankahrunsins árið 2008 og efnahagskreppunnar sem fylgdi í kjölfarið. Markmiðið með lagasetningunni var jafnframt að lögfesta varanlegt úrræði til framtíðar handa einstaklingum í verulegum greiðsluerfiðleikum en Ísland var seinast allra Norðurlandabjóða að innleiða slíkt úrræði. Mikil reynsla hefur skapast af úrræðinu og hafa yfir 8600 umsóknir um greiðsluaðlögun borist embætti umboðsmanns skuldara frá upphafi. Á bak við hverja umsókn getur verið annars vegar einstaklingur og hins vegar sambýlisfólk/hjón og eru því fleiri einstaklingar sem hafa sótt um úrræðið en fjöldi umsókna segir til um. Því er ljóst að um mikilvægt úrræði er að ræða fyrir einstaklinga í fjárhagserfiðleikum.

Engin endurskoðun hefur farið fram á lögnum frá setningu þeirra en að mati embættis umboðsmanns skuldara er orðin mikil þörf á að endurskoðun laganna fari fram. Hjá embættinu hefur byggst upp mikil og góð þekking og reynsla á framkvæmd laganna, hvaða ákvæði þeirra gagnast vel og jafnframt hvaða ákvæðum laganna þyrfti að breyta, hvaða ákvæði mætti fella brott og enn fremur hvers konar nýjum ákvæðum þyrfti að bæta við lögin til að þau nýtist sem best til að stuðla að þeim markmiðum sem þeim er ætlað að ná.

Markmiðið með þeim breytingum sem nú eru fyrirhugaðar er að betrumbæta úrræðið og gera málsmeðferðina skýrari og skilvirkari, umsækjendum til hagsbóta. Með þessu frumvarpi verða úrelt lagaákvæði felld brott, umbætur gerðar á lagaákvæðum, breytingar gerðar á málsmeðferð og meðferð krafna er standa utan greiðsluaðlögunar og einnig verða gerðar orðalagsbreytingar til að gera ákvæðin skýrari.

Úrræðið um greiðsluaðlögun einstaklinga hefur margsannað mikilvægi sitt en löggjöfin þarf að þróast í takt við breytt umhverfi og þarfir umsækjenda, sem margir eru úr öðrum samfélagshópum og í annarri stöðu en áður var. Þegar lögin voru fyrst sett árið 2010 þá voru margir umsækjenda um greiðsluaðlögun fasteignaeigendur sem voru í vanda vegna húsnæðislána og yfirveðsetningar. Umsækjendahópurinn hefur breyst með tímanum og nú eru flestir umsækjendur á leigumarkaði og margir eru öryrkjar. Með frumvarpinu eru lagðar til ákveðnar breytingar með það að markmiði að fleiri geti leitað greiðsluaðlögunar. Þetta er gert með m.a. rýmkun á skilyrðum um búsetu og lögheimili á Íslandi og breytingu á þeim aðstæðum sem geta leitt til synjunar á umsókn um greiðsluaðlögun. Þá eru lagt til að málsmeðferð vegna breytinga á samningum til greiðsluaðlögunar verði breytt skuldurum í hag

til að auðvelda einstaklingum að standa í skilum við samninga og fá samningi sínum breytt þegar þörf er á.

Í frumvarpinu er jafnframt brugðist við þeim aðstæðum sem nú eru upp í þjóðfélaginu þegar greiðslubyrði veðlána fer hækkandi vegna hás vaxtastigs og er því lagt til nýtt ákvæði um gjaldfrest eða lægri afborganir veðlána. Um nýmæli er að ræða þess efnis að umsjónarmanni greiðsluaðlögunar verði heimilt að leggja til í samningi um greiðsluaðlögun að greidd verði tímabundið lægri mánaðargreiðsla til greiðslu veðkrafna eða veittur sé gjaldfrestur á þeim, ef óveruleg eða engin greiðslugeta er til staðar og uppi eru sérstakar eða tímabundnar aðstæður. Skal þá tímabil breytts greiðslufyrirkomulags samkvæmt ákvæðinu alla jafna ekki vera lengra en eitt ár.

Einnig eru lagðar til breytingar á málsmeðferð vegna yfirveðsettra fasteigna, með vísan til þeirra reynslu sem hefur skapast, en ljóst er að lögin þurfa að mæta einnig vanda þeirra sem glíma við yfirveðsetningu og geta ekki staðið undir skuldbindingum sínum til framtíðar lítið. Í frumvarpinu er því lagt til að tenging við lög nr. 50/2009 um tímabundna greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna á íbúðarhúsnæði, verði felld brott. Einstaklingar þurfa því ekki lengur að óska eftir því hjá sýslumanni að afmá veðbönd af yfirveðsettum eignum, þegar minna en þrjú mánuðir eru til loka tímabils greiðsluaðlögunar. Þess í stað er í frumvarpinu lagt til að hlutverk sýslumanns færist yfir til umboðsmanns skuldara samkvæmt nýjum reglum um afmáningu veðréttinda. Lagt er til að mat á yfirveðsetningu fasteignar fari fram á sama tíma og greiðsluaðlögunarumleitani standa yfir.

3. Meginefni frumvarpsins.

Meginefni frumvarpsins snýr að því að gera úrræðið um greiðsluaðlögun einstaklinga að heildstæðari lausn en nú er og að málsmeðferðin verði skýrari og skilvirkari. Í því skyni eru lagðar til nokkuð umfangsmiklar breytingar á ýmsum ákvæðum núgildandi laga, nýjum ákvæðum bætt við og úrelt ákvæði eða ákvæði sem reynslan hefur sýnt að nýtast ekki sem skyldi eru felld brott.

Helstu breytingar sem lagðar eru til í frumvarpinu eru eftirfarandi:

3.1. Breyting á meðferð ákveðinna krafna sem standa utan greiðsluaðlögunar.

Lagt er til að gerðar verði ákveðnar breytingar á núverandi f-lið og i-lið 1. mgr. 3. gr. með það að markmiði að gera greiðsluaðlögun að heildstæðara úrræði. Nánar tiltekið er lagt til að heimilt verði að kveða á um tiltekna meðferð krafna sem heyra undir þessa stafliði þrátt fyrir að um sé að ræða kröfur sem standa utan greiðsluaðlögunar. Þær kröfur sem um ræðir eru fésektir, kröfur vegna virðisaukaskatts, kröfur um afdregna vangoldna staðgreiðslu opinberra gjalda, kröfur um skaðabætur vegna tjóns sem samkvæmt dómi hefur verið valdið með refsiverðu athæfi og meðlagskröfur. Með breytingunni verður því heimilt að ákveða í frumvarpi til samnings um greiðsluaðlögun að greitt verði af hlutaðeigandi kröfum í samræmi við hvernig greitt er af óveðtryggðum kröfum skv. 21. gr. laganna eða kveða á um gjaldfrest á þeim. Þar sem kröfurnar standa utan greiðsluaðlögunar, er óheimilt að kveða á um annars konar meðferð en að framan greinir, s.s. eftirgjöf.

Þá er lagt til að kröfur vegna ábyrgðarskuldbindinga á námslánum teljist ekki kröfur vegna námslána og séu því kröfur sem falli innan greiðsluaðlögunar á sama hátt og almenn skuldabréf sem stofnuð eru vegna vanskila á námslánum, ofgreiðslu námslána og markaðskjaralána. Markmiðið með þessari breytingu er að koma til móts við ábyrgðarmenn sem eru í greiðsluerfiðleikum vegna þessara skuldbindinga og ljóst er um fjárféðanlega

framtíð að þeir geta ekki staðið í skilum með þær. Gefst þeim þá kostur á að leita greiðsluaðlögunar, þar sem kveðið verður á um meðferð þessara skuldbindinga en engar lögbundnar lausnir eru fyrir hendi í dag fyrir þessa einstaklinga.

3.2. Breytingar á synjunarliðum.

Í 6. gr. er fjallað um aðstæður sem geta komið í veg fyrir að greiðsluaðlögun verði heimilud. Lagt er til að ákvæðinu verði ekki lengur skipt upp í tvær málsgreinar, eftir því hvort um skyldu- eða heimildarsynjun er að ræða heldur verða aðstæður sem leiða til synjunar taldar upp í fjórtán stafliðum. Embætti umboðsmanns skuldara mun hafa heimild til að samþykkja umsókn, þrátt fyrir að synjunargrundvöllur liggi fyrir, ef sérstakar aðstæður eru fyrir hendi. Með sérstökum aðstæðum er einkum átt við veikindi eða erfiðar félagslegar aðstæður, en talið er mikilvægt að umboðsmaður skuldara leggi heildstætt mat á hvert mál fyrir sig.

Ákveðnir stafliðir eru nýir en aðrir halda sér óbreyttir eða taka breytingum. Þá eru ákveðnir stafliðir felldir brott. Helstu breytingar eru þær að lagt er til nógildandi d-liður 2. mgr. falli brott. Samkvæmt stafliðnum ber að synja um heimild til að leita greiðsluaðlögunar hafi skuldari bakað sér skuldbindingu sem einhverju nemur miðað við fjárhag hans með háttsemi sem varðar refsingu eða skaðabótaskyldu. Ákvæðið hefur valdið vandkvæðum í framkvæmd og er því lagt til að kröfur sem falla undir þennan staflið, m.a. vörsluskattar, verði skoðaðar út frá öðrum nýjum stafliðum. Þannig er lagt til að settur verði nýr stafliður sem tekur til skattkrafna, þannig að heimilt verði að synja hafi skuldari á ámælisverðan hátt stofnað til óhóflegra skattkrafna. Ákvæðið verður eingöngu afmarkað við skattkröfur sem skuldari er sjálfur gjaldandi að, en ekki skattkröfur félags sem skuldari er í fyrirsvari fyrir. Tilgangur þessarar breytingar er að rýmka skilyrðin svo fleiri einstaklingar fái möguleika á að leita greiðsluaðlögunar. Þá er lagt til að settur verði nýr stafliður þess efnis að umboðsmaður skuldara geti synjað um heimild til að leita greiðsluaðlögunar, ef hann metur það svo að greiðsluaðlögun sé ekki fallin til að leysa greiðsluvanda umsækjanda vegna krafna sem falla utan greiðsluaðlögunar. Kröfur sem falla undir áður nefndan d-lið 2. mgr., á borð við fésektir, vörsluskattar og endurkröfur ríkissjóðs vegna greiðslu skaðabóta, geta því komið til skoðunar á grundvelli þessa synjunarliðar, ásamt öðrum kröfum sem standa utan greiðsluaðlögunar. Í ljósi þess að skuldari þarf að greiða að fullu kröfur sem standa utan greiðsluaðlögunar, þarf að meta heildstætt hvort greiðsluaðlögun geti leyst fjárhagsvanda þegar slíkar kröfur hvíla á skuldara.

Þá er lagt til að nógildandi b-liður 2. mgr. falli brott. Samkvæmt stafliðnum ber að synja hafi skuldari stofnað til skulda á þeim tíma er skuldari var greinilega ófær um að standa við fjárhagsskuldbindingar sínar. Markmiðið með breytingunni er að veita fleirum heimild til að leita greiðsluaðlögunar, en aðrir stafliðir geta þó tekið til þeirra aðstæðna þegar skuldari hefur sýnt af sér ámælisverða háttsemi.

3.3. Breyting á meðferð veðskulda.

Í frumvarpinu eru lagðar til ákveðnar breytingar á lögunum þannig að þau geti mætt betur þörfum umsækjenda sem kunna að vera með fasteignalán sem hafa stökkbreyst, t.d. vegna verðbólgu eða stýrivaxtahækkana. Líkt og að framan greinir er lagt til að umboðsmaður skuldara fái heimild til að kveða á um lægri greiðslur af veðkröfum í samningi til greiðsluaðlögunar eða gjaldfrest af veðlánum ef þörf er á, ef skuldari getur ekki mætt raunafborgunum veðlána. Skal slíkt tímabil þó alla jafna ekki vara lengur en eitt ár. Tilgangur

Þessarar heimildar er að mæta sérstökum aðstæðum, á borð við hátt vaxtastig eða tímabundnum aðstæðum skuldara á borð við tekjuleysi.

Þá er lagt til að sett verði ný ákvæði um afmáningu veðréttinda af fasteignum, þegar fasteignir teljast yfirveðsettar, skuldurum til hagsbóta. Markmið slíkrar afmáningar, er að leiðrétta veðsetningu fasteignar út frá markaðsverðmæti hennar svo fasteign sé ekki lengur yfirveðsett sé skuldari í þeirri stöðu að geta ekki greitt af öllum veðskuldum sínum. Samkvæmt núgildandi lögum fer um afmáningu veðréttinda skv. lögum nr. 50/2009 um tímabundna greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna á íbúðarhúsnæði en í frumvarpi þessu er tenging við þau lög felld brott. Samkvæmt hinum nýju ákvæðum skal málsmeðferð umsóknar um afmáningu veðréttinda fara fram á meðan greiðsluaðlögunarumleitanir standa yfir, í stað þess að hún fari fram við lok greiðsluaðlögunar. Hlutverk sýslumanns skv. lögum nr. 50/2009 færist yfir til umboðsmanns skuldara, sem mun leggja mat á umsóknir um afmáningu veðréttinda út frá lögbundnum skilyrðum.

3.4. Breytingar á málsmeðferð í kjölfar samþykkis umsóknar.

Nokkrar breytingar eru lagðar til á málsmeðferð sem varða kröfuhafa. Fyrst ber að nefna að lagt er til að skýrt komi fram hvaða efniskröfur eru gerðar til kröfulýsinga og að umboðsmaður skuldara hafi heimild til að telja kröfu vanlýsta, ef þeim kröfum er ekki mætt. Þá er lagt til að eingöngu þeir kröfuhafar sem lýstu kröfum fái afhent frumvarp til greiðsluaðlögunar. Hafi kröfuhafi ekki lýst kröfu, fær hann senda tilkynningu um að greiðsluaðlögunarumleitanir séu hafnar. Ekki er talin þörf á að senda þeim kröfuhöfum frumvarpið sem hafa engan andmælarétt gagnvart því. Ef samningur tekur gildi fá eingöngu þeir kröfuhafar sem lýstu kröfu, afrit af samningnum. Aðrir kröfuhafar fá senda samantekt um niðurstöðu samnings sem varðar þá.

Þá er lagt til í frumvarpinu að ákveðnir frestir verði styttnir. Annars vegar mun innköllunarfrestur krafna í Lögbirtingablaði verða styttnur í þrjár vikur og hins vegar mun andmælafrestur kröfuhafa gagnvart frumvarpi til greiðsluaðlögunar verða styttnur í tvær vikur. Talið er að styttri frestir séu nægjanlegir gagnvart kröfuhöfum, en þó verði heimild til að hafa frestina lengri sé talin þörf á vegna fjölda mála sem eru í vinnslu hjá embættinu.

3.5. Breytingar á málsmeðferð vegna breytinga eða ógildingar á samningi um greiðsluaðlögun.

Samkvæmt núgildandi lögum getur skuldari ekki krafist breytinga á samningi um greiðsluaðlögun fyrr en hann hefur fullreynt að ná þeim fram sjálfur með samningum við alla kröfuhafa. Framangreind krafa telst að mati umboðsmanns skuldara ekki þjóna hagsmunum skuldara, sem óska alla jafna eftir aðstoð embættisins við milligöngu um breytingu á samningi. Til að mæta betur þörfum skuldara sem óska eftir breytingu á samningi eru lagðar til töluverðar breytingar á ákvæðum um málsmeðferð þegar skuldari óskar eftir breytingu á samningi. Þá er kveðið á um það nýmæli að skuldari geti óskað eftir því við umboðsmann skuldara að veittur sé gjaldfrestur á að allt að þremur gjalddögum samkvæmt samningi, án þess að breytingin sé borin undir kröfuhafa, ef upp koma sérstakar og ófyrirsjáanlegar aðstæður sem veikja getur hans til að uppfylla skyldur samkvæmt samningi. Telst framangreind heimild vera mjög til hagsbóta fyrir skuldara, ásamt því að leiða til ákveðins hagræðis við meðferð breytingarmála.

Þá er lögð til sú breyting að samningar um greiðsluaðlögun falli sjálfkrafa úr gildi ef vanskil hafa verið á samningi samfelld í sex mánuði og ekki liggur fyrir að skuldari hafi óskað eftir breytingu á samningi. Telst þessi breyting leiða til mun meiri skilvirkni fyrir kröfuhafa en skv. núgildandi ákvæði þurfa kröfuhafar hafa uppi kröfu um ógildingunni vegna vanskila, fyrir dómi í einkamáli á hendur skuldara. Samhliða þessari breytingu mun umboðsmaður skuldara fá heimild til að afla upplýsinga frá greiðslumiðlunarþöngum um vanskil samninga, í þeim tilgangi að veita skuldara ráðgjöf um rétt til breytinga á samningi. Embætti umboðsmanns skuldara mun því fylgjast með þeim samningum sem lenda í vanskilum og leiðbeina skuldurum eftir atvikum að óska eftir breytingu á samningi, til að koma í veg fyrir að samningar verði ógiltir.

4. Samræmi við stjórnarskrá.

þessi kafli er í vinnslu

Við vinnslu frumvarpsins hefur sérstaklega verið farið yfir það hvernig áformaðar breytingar á lögum um greiðsluaðlögun einstaklinga samrýmast ákvæðum stjórnarskrár. Í 72. gr. stjórnarskrárinnar er kveðið á um að eignarrétturinn sé friðhelgur. Engan megi skylda til að láta eign sína af hendi nema almenningsþörf krefji og til þess þurfi lagafyrirmæli. Óbein eignarréttindi á borð við veðréttindi í eign, njóta friðhelgi 72. gr. stjórnarskrárinnar. Nýtt fyrirkomulag varðandi afmáningu veðréttinda, vegna yfirveðsettra fasteigna, sem mælt er fyrir um í VI a. kafla laganna, er ekki talið ganga of nærri friðhelgi eignarréttar skv. stjórnarskrá. Skuldarar þurfa að uppfylla ákveðin skilyrði til að fá beiðni um afmáningu veðréttinda samþykkt. Veðhafar sem hafa hagsmuna að gæta geta kært stjórnvaldsákvörðun embættisins um að samþykkja slíka beiðni til úrskurðarnefndar velferðarmála. Þá gilda ákveðnar reglur um hvernig skuli meta andvirði eignarinnar. Með umræddum breytingum er tekið mið af fyrirkomulagi afmáningar veðréttinda skv. 12. gr. laga nr. 50/2009 um tímabundna greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna á íbúðarhúsnæði og reynslu þess fyrirkomulags. Í stað þess að sýslumaður taki stjórnvaldsákvörðunina, færast ákvörðunarvaldið til umboðsmanns skuldara og kæruleiðin verður til úrskurðarnefndar í stað þess að ágreiningi sé beint til héraðsdóms. Ákveðin skilyrði gilda áfram gagnvart skuldara, sem voru í lögum nr. 50/2009. Skuldari þarf að geta sýnt fram á að hann verði um fyrirséða framtíð ófær um að standa í fullum skilum með greiðslu allra veðskulda en geti þó staðið í fullum skilum með þær veðskuldir sem hvíla á eigninni í kjölfar afmáningar veðréttinda. Ef skilyrði eru uppfyllt fyrir afmáningu veðréttinda, mun afmáningin ekki ná fram að ganga fyrr en frumvarp til greiðsluaðlögunar hefur verið samþykkt af kröfuhöfum. Afmáning veðréttinda hefur því eingöngu áhrif gagnvart kröfuhöfum sem teljast ekki lengur eiga tryggðar kröfur, þar sem fullnusta verður ekki fengin af andvirði eignarinnar fyrir þeim kröfum. Er því talið réttlætanlegt að sá hluti krafna sem telst ótryggður geti farið undir skilmála samnings um greiðsluaðlögun. Hinar nýju reglur gilda eingöngu um umsóknir sem berast eftir gildistöku laganna. Veðhafar þurfa þá að lýsa kröfum í kjölfar innköllunar, ef þeir vilja njóta andmælaréttar gagnvart frumvarpi til greiðsluaðlögunar. Ef þeir lýsa ekki kröfu, verða þeir bundnir af samningi um greiðsluaðlögun, sem kveður á um meðferð afmáðrar veðkröfu, sé

það niðurstaðan að afmáning veðréttinda eigi fram að ganga. Afmáning veðréttinda fer ekki fram nema frumvarp til greiðsluaðlögunar telst samþykkt.

5. Samráð.

Þessi kafli er í vinnslu

Áform um fyrirhugaðar breytingar á lögum um greiðsluaðlögun einstaklinga voru kynnt í samráðsgátt stjórnvalda í júní 2023. Alls bárust fimm umsagnir frá fjórum umsagnaraðilum. Það var sammerkt með umsögnunum að lítið var jákvætt á það að gera ætti breytingar á lögnum eins og gerð var grein fyrir í áformaskjalinu.

Haldnir hafa verið samráðsfundir með hagaðilum og almennt hafa undirtektir við þær breytingar sem lagðar eru til í frumvarpinu verið góðar. Ýmsar gagnlegar ábendingar komu fram á umræddum samráðsfundum og hefur verið tekið tillit til þeirra eftir því sem við á. Fulltrúar eftirtalinnna aðila komu á alls níu samráðsfundi í ráðuneytinu: Úrskurðarnefnd velferðarmála, Samtökum fjármálafyrirtækja og Arion banka, Íslandsbanka og Landsbanka, Dómsmálaráðuneytinu, Fjármálaráðuneytinu, Innheimtumiðstöð sekta og sakarkostnaðar, Skattinum og Innheimtustofnun sveitarfélaga, Hagsmunasamtökum heimilanna, Menntasjóði námsmanna og Háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytinu.

6. Mat á áhrifum.

Þessi kafli er í vinnslu

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í nágildandi 4. mgr. 2. gr. er eingöngu heimilt að víkja frá lögheimilis- og búsetuskilyrði laganna ef sá sem leitar greiðsluaðlögunar er tímabundið búsettur erlendis vegna náms, starfa eða veikinda, hefur áður átt lögheimili og verið búsettur hér á landi í a.m.k. þrjú ár samfleytt og eingöngu sé leitað greiðsluaðlögunar vegna skuldbindinga sem stofnast hafa hér á landi eða greiðsluaðlögun er eingöngu ætlað að taka til veðkrafna sem hvíla á fasteign hér á landi.

Lagt er til að gerð verði breyting á þessum skilyrðum þar sem reynslan hefur m.a. sýnt að einstaklingar geta átt erfitt með að sanna að búseta erlendis hafi verið áætluð tímabundið í upphafi. Með breytingunni er ekki lengur gert að skilyrði að búsetan erlendis sé tímabundin og vegna tilgreindra ástæðna. Þess í stað er lögð áhersla á að uppfyllt séu skilyrði, sem fela í sér að hægt sé að leysa fjárhagsvanda viðkomandi á Íslandi, þrátt fyrir búsetu erlendis. Í a-lið er því lagt til að það verði sett sem skilyrði að fjárhagsstaða skuldara erlendis sé skýr og allar nauðsynlegar upplýsingar liggi fyrir um hana. Því hvíla skyldur á skuldara að veita allar nauðsynlegar upplýsingar um fjárhagsstöðu sína sem umboðsmaður skuldara óskar eftir, t.d. skattframtöl sem og upplýsingar um tekjur og framfærslukostnað. Ekki er gert ráð fyrir að umboðsmaður skuldara þurfi að afla þessara upplýsinga frá opinberum aðilum og/eða einkaaðilum í því ríki sem skuldari býr.

Í b-lið er lagt til að það verði skilyrði að einstaklingur skuldi ekki, eða í litlum mæli erlendum kröfuhöfum, enda er með breytingafrumvarpi þessu sett skýrt ákvæði um að erlendir kröfuhafar standa utan greiðsluaðlögunar.

Í c-lið er að lokum lagt til að það verði sett sem skilyrði að skuldari geti ekki átt húsnæði eða aðrar eignir með umtalsvert verðgildi utan Íslands, nema ljóst sé að eignarstaða muni ekki valda vandkvæðum í greiðsluaðlögunarumleitunum. Ef skuldari myndi eiga húsnæði erlendis eða aðrar eignir með umtalsvert verðgildi, væri vandkvæðum bundið fyrir umsjónarmann eða umboðsmann skuldara að verðmeta þær eða koma að sölu þeirra. Ef eignir skuldara hafa ekki

áhrif á greiðsluaðlögunarumleitunir, t.d. þar sem eingöngu er leitað eftir gjaldfresti á kröfum en ekki eftirgjafar, þá kann greiðsluaðlögun að ná fram að ganga. Eins ef skuldari getur selt sjálfur eign, með óverulegt verðgildi.

Ákvæðið er samið að norskri fyrirmynd en mikil reynsla er komin á úrræði greiðsluaðlögunar í Noregi, en lög um greiðsluaðlögun komu fyrst til framkvæmda í því landi árið 1993.

Um 2. gr.

Í gildandi lögum er hugtakið lánardrottinn ýmist notað eða kröfuhafi. Rétt þykir að samræma hugtakanotkun og er því lagt til að nota aðeins hugtakið kröfuhafi í viðeigandi beygingarmyndum og taka breytingartillögurnar mið af því.

Um 3. gr.

Lagðar eru til ákveðnar orðalagsbreytingar, til samræmis við önnur ákvæði laganna. Þá er lagt til að við c-lið 1. mgr. bætist skýring á hugtakinu frestdagur í skilningi laga um gjaldþrotaskipti og er sú tillaga í takt við núverandi túlkun og framkvæmd. Lagt er til að d- og e-liðir falli brott. Varðandi núverandi e-lið 1. mgr., þá hefur ákvæðið valdið vandræðum í framkvæmd varðandi mat á hvaða kröfur teljast að óverulegri fjárhæð og skulu standa utan greiðsluaðlögunar. Er því lögð til sú breyting að þessar kröfur falli innan greiðsluaðlögunar, en umsjónarmaður hafi heimild á grundvelli 21. gr., að leggja til að óverulegar óveðtryggðar kröfur skuli greiddar að fullu komi til greiðslna á þeim, sjá nánari skýringar í athugasemdum við 2. mgr. 17. gr. frumvarpsins um hvað teljist óverulegar fjárhæðir.

Lagt er til að gerðar verði ákveðnar breytingar á núverandi f-lið og i-lið 1. mgr. með það að markmiði að gera greiðsluaðlögun að heildstæðara úrræði. Nánar tiltekið er lagt til að heimilt verði að kveða á um tiltekna meðferð á kröfum sem heyra undir þessa staflíði, þrátt fyrir að um sé að ræða kröfur sem standa utan greiðsluaðlögunar. Með breytingunni verður því heimilt að ákveða í frumvarpi til samnings um greiðsluaðlögun að greitt verði af hlutaðeigandi kröfum í samræmi við hvernig greitt er af óveðtryggðum kröfum skv. 21. gr. laganna eða kveða á um gjaldfrest á þeim. Það telst til hagsbóta fyrir skuldara að þurfa ekki að semja sérstaklega um ákveðnar afborganir af framangreindum kröfum sem standa utan greiðsluaðlögunar og að greiðslum sé miðlað til kröfuhafans af greiðslumiðlunarbanka. Eingöngu er um að ræða heimildarákvæði og því getur umsjónarmaður ákveðið að nýta ekki þessa heimild, þannig að skuldari þurfi að semja sjálfur um afborgunarfjárhæðir við kröfuhafa sem standa utan greiðsluaðlögunar. Það telst jafnframt mikilvægt að hægt sé að kveða á um gjaldfrest af þessum kröfum ef niðurstaða greiðslumats er sú að skuldari er með óverulega eða enga greiðslugetu. Gert er ráð fyrir að kröfuhafar, sem ákvæðið varðar, hafi andmælarétt gagnvart slíkum tillögum um meðferð krafanna, hafi þeir lýst kröfu sbr. 10. gr, en geti þó ekki komið í veg fyrir að greiðsluaðlögun nái fram að ganga að öðru leyti. Ef þeir andmæla tillögu umsjónarmanns um meðferð kröfunnar, skal samið sérstaklega við hlutaðeigandi kröfuhafa um greiðslu kröfunnar, hvort sem það felur í sér eingreiðslu eða mánaðarlegar afborganir. Skal tekið tillit til þess samkomulags í samningi um greiðsluaðlögun.

Lagt er til að við g-lið 1. mgr. bætist nýr málslíður sem kveður á um hvernig fara skuli með vanskil og uppsafnaðar afborganir á námslánnum. Tilgangur breytingarinnar er að tryggja skýra meðferð krafna vegna námslána þegar skuldari fær samning um greiðsluaðlögun. Samkvæmt ákvæðinu ber að bæta vanskilapætti kröfunnar sem var tilkominn áður en samningur tók gildi við höfuðstól kröfunnar, hvort sem það voru uppsöfnuð vanskil áður en skuldari leitaði

greiðsluaðlögunar eða uppsafnaðar afborganir á meðan frestun greiðslna stóð yfir. Afborgunum og vöxtum sem falla niður á tímabili greiðsluaðlögunar, skal jafnframt bætt við höfuðstól kröfunnar. Hafi lánið verið gjaldfellt skal draga gjaldfellingu lánsins til baka. Þegar skuldari lýkur tímabili greiðsluaðlögunar, skal krafan vera í skilum og skuldari á að geta greitt hefðbundnar afborganir að nýju.

Í nágildandi g-lið 1. mgr. kemur fram að almenn skuldabréf sem stofnuð eru vegna vanskila, ofgreiðslu námslána og markaðskjaralána teljast ekki kröfur vegna námslána. Til viðbótar við þessar kröfur er lagt til það nýmæli að kröfur vegna ábyrgðarskuldbindinga á námslánnum teljist ekki kröfur vegna námslána. Að mati embættis umboðsmanns skuldara, byggt á reynslu af framkvæmd nágildandi laga um greiðsluaðlögun einstaklinga, er brýn þörf fyrir að greiðsluaðlögun taki til þessara krafna, þar sem engar aðrar lögbundnar lausnir eru til staðar fyrir ábyrgðarmenn sem lenda í greiðsluerfiðleikum vegna þessara skuldbindinga. Er því lagt til að þessar kröfur falli undir greiðsluaðlögun séu þær virkar á hendur ábyrgðarmanni.

Lagt er til að 4. mgr. falli brott en í frumvarpi þessu er lagt til að sambærilegt ákvæði fari undir 21. gr., en það taki þó eingöngu til óveðtryggðra krafna.

Um 4. gr.

Hér er fjallað um aðstæður sem geta komið í veg fyrir að greiðsluaðlögun verði heimiluð. Lagðar eru til töluverðar breytingar á ákvæðinu frá því sem nú er, sem taka mið af yfir áratugs reynslu embættis umboðsmanns skuldara af ákvörðunartöku á grundvelli ákvæðisins. Lagt er til að ekki verði lengur fjallað um annars vegar skyldu til synjunar á umsókn og hins vegar heimildar til að synja umsókn. Í dag eru skilin milli skyldu- og heimildarsynjana óljós, þar sem mótast hefur ákveðin framkvæmd sem úrskurðarnefnd velferðarmála hefur staðfest, þar sem heimildarsynjanir hafa þróast í svokallaðar skyldusynjanir, út frá ákveðnum forsendum. Því er hér lagt til að breyta ákvæðinu á þann veg að telja upp þær sem leiða til synjunar í fjórtán stafliðum. Ákveðnir stafliðir eru nýir en aðrir halda sér óbreyttir eða taka ákveðnum breytingum. Umboðsmaður skuldara mun einnig hafa heimild til að samþykkja umsókn, þrátt fyrir að synjunargrundvöllur liggi fyrir, ef sérstakar aðstæður eru fyrir hendi en umboðsmanni skuldara ber að leggja heildstætt mat á málið og meta hvort sérstakar aðstæður skuldara réttlæta að samþykkja beri umsóknina. Ýmsar sérstakar aðstæður geta komið hér til skoðunar, en hér er einkum vísað til veikinda, erfiðra félagslegra aðstæðna og eftir atvikum hás aldurs skuldara. Í einhverjum tilfellum kann mat umboðsmanns skuldara að vera á þann veg að synja beri máli, þrátt fyrir sérstakar aðstæður skuldara, þar sem þau atvik sem leiða eiga til synjunar vega þyngra í matinu og ekki telst því hæfilegt að samþykkja umsókn.

Lagt er til að a-liður 1. mgr. haldi sér óbreyttur en í honum segir að það skuli leiða til synjunar ef fyrirbyggjandi gögn sýna ekki fram á að skuldari uppfylli skilyrði laga þessara til að leita greiðsluaðlögunar. Ekki er þörf á að breyta þessum staflið, enda telst hann nauðsynlegur, t.d. þegar meta á grunnskilyrði laganna á grundvelli 2. gr.

Lagt er til að breyting verði gerð á núverandi b-lið 1. mgr., með það að markmiði að gera ákvæðið skýrara. Samkvæmt orðalagi núverandi b-liðar skal synja um heimild til greiðsluaðlögunar ef fyrirbyggjandi gögn gefa ekki nægilega glögga mynd af fjárhag skuldara eða væntanlegri þróun fjárhags hans á tímabili greiðsluaðlögunar. Með breytingunni er lagt til að orðalagið verði á þann veg að það skuli synja ef fyrirbyggjandi gögn gefa ekki nægilega glögga mynd af því hvernig fjárhagur skuldara hefur verið, hver fjárhagur skuldara er við vinnslu umsóknar eða væntanlegri þróun fjárhags hans á tímabili greiðsluaðlögunar. Með þessari breytingu er verið að áréttu núverandi framkvæmd og túlkun á stafliðnum, um að það þurfi að vera ljóst hver fjárhagur skuldara hefur verið, svo hægt sé að meta aðrar

synjunarástæður, t.d. hvort skuldari hafi hagað fjármálum sínum á verulega ámælisverðan hátt. Rannsókn á fjárhag hefur því þýðingu við mat á því hvort tilefni sé til að synja umsókn á grundvelli 6. gr. og varpar jafnframt ljósi á núverandi fjárhagsstöðu skuldara og væntanlega þróun hennar til framtíðar. Það er mjög mikilvægt að skuldari veiti fullnægjandi upplýsingar um allt sem lýtur að fjárhagslegum málefnum hans. Staflíðurinn tekur t.d. á þeim aðstæðum þegar skuldari hefur ekki orðið við áskorunum umboðsmanns skuldara um öflun gagna eða upplýsingagjöf sem honum er einum unnt að afla eða gefa. Skuldara ber að taka virkan þátt og sýna viðleitni við að varpa sem skýrustu ljósi á skuldastöðu sína og félagslegar aðstæður. Ýmsar aðstæður geta leitt til þess að fjárhagur skuldara telst óglöggur, t.d. skuldari veitir ekki fullnægjandi skýringar á mismun á milli veltu og uppgefina tekna, skuldari hefur ekki talið fram til skatts tekjur sínar og óljóst er hverjar framtíðartekjur verða, skuldari staðfestir ekki með gögnum upplýsingar um framfærslukostnað sem honum er einum unnt að veita, skuldari hefur selt eignir en afhendir ekki gögn um söluhagnað, skuldari hefur ekki skilað skattframtölum eða skuldari hefur óglögg tengsl við félög. Þá hefur og verið talið rétt að líta til 4. gr. og 5. gr. í þessu sambandi. Í 4. gr. er gerð grein fyrir umsókn um greiðsluaðlögun. Þar er talið upp í töluliðum hvaða upplýsingar skuli koma fram í umsókn skuldara um greiðsluaðlögun. Í 4. tl. 1. mgr. 4. gr. laganna segir að umsókn skuli fylgja upplýsingar um hverjar tekjur skuldara eru, hvort sem er af vinnu eða öðrum sökum, og upplýsingar um af hvaða samningum eða öðru tekjurnar ráðist svo og hvort horfur séu á að breytingar verði á tekjum eða atvinnuhögum. Jafnframt skuli greina hvort hann muni hafa aðra fjármuni en vinnutekjur sínar til að greiða af skuldum, s.s. vegna sölu eigna eða fjárframlaga annarra. Í 5. gr. er kveðið á um að umboðsmaður skuldara skuli ganga úr skugga um að í umsókn komi fram allar nauðsynlegar upplýsingar og getur embættið krafist þess að skuldari staðfesti upplýsingarnar með skriflegum gögnum. Í úrskurðum úrskurðarnefndar velferðarmála og fyrrum kærunefndar greiðsluaðlögunarmála hefur verið litið svo á að þær upplýsingar, sem tilgreindar eru í ákvæði 4. tl. 1. mgr. 4. gr. laganna, séu grundvallarupplýsingar til þess að hægt sé að vinna að samningi um greiðsluaðlögun og meta hvort kærundur hafi staðið við skyldur sínar í samræmi við 12. gr. Hefur verið litið svo á að á skuldara hvíli skylda til að veita allar þær upplýsingar sem nauðsynlegar eru til að greina fjárhagsstöðu viðkomandi til fulls. Með öðru móti verði ekki lagt efnislegt mat á það hvort heimilt eða hæfilegt sé að veita skuldara heimild til að leita greiðsluaðlögunar. Rannsóknarskylda stjórnvalda er ekki talin leysa umsækjendur um greiðsluaðlögun undan þeirri skyldu.

Lagt er til að við ákvæðið bætist nýr c-liður þess efnis að synja skuli um heimild til greiðsluaðlögunar ef óleyst fjárhagsleg málefni hindra að greiðsluaðlögunarumleitunir nái fram að ganga. Ákvæðið er samið að norskri fyrirmynd en að mati umboðsmanns skuldara hefur vantað slíka synjunarástæðu í lögin. Ákvæðið tekur til ýmiss konar aðstæðna. Sem dæmi um slíkar aðstæður má nefna þegar skuldari er í miðju skilnaðarferli og ekki hefur verið gengið frá fjárskiptum. Sambúðarslit einstaklinga í óvígðri sambúð gætu einnig haft í för með sér slíkar aðstæður. Þar sem hjón bera almennt ekki sameiginlega skuldaábyrgð, þyrfti að skoða hvert tilfelli fyrir sig, m.a. hvort eignaskipti séu óútkljáð. Ákvæðið tekur jafnframt til þeirra aðstæðna, þegar skuldari stendur í málaferlum sem varða fjárhagsleg málefni hans, sem valda því að ekki er hægt að greiða úr fjárhagsvanda viðkomandi í greiðsluaðlögunarumleitunum. Einnig ef skuldari telur að ákveðnar skuldir séu umdeildar eða vill ekki viðurkenna tilvist þeirra. Þá gæti ákvæðið tekið til þeirra aðstæðna þegar sakamál er til meðferðar á hendur skuldara og óljóst er hvort skuldari þurfi að greiða sakarkostnað, sektir eða skaðabótakröfur. Allar framangreindar aðstæður eiga það sammerkt að ekki er hægt að leysa fjárhagsvanda

Þegar slíkr óleyst fjárhagsleg málefni eru fyrir hendi. Fjárhagurinn getur líka talist óglöggur við slíkar aðstæður og gæti því b-liður jafnframt komið til skoðunar.

Lagt er til að gerð verði breyting á orðalagi núverandi c-liðar 1. mgr., sem verður í d-liður, með það að markmiði að gera ákvæðið skýrara og afmarkaðra. Samkvæmt athugasemdum í greinargerð með núverandi c-lið þá hefur hann það að markmiði að synja skuldara, sem hefur ráðstafað tekjum sínum umfram efni til ónaðsynlegra hluta og látið ógert að greiða af þeim skuldbindingum sem hann hafði áður gengist undir, í því skyni að fá þær skuldbindingar lækkaðar eða niðurfelldar með greiðsluaðlögun. Er rakið í athugasemdum að ákvæðið eigi fyrst og fremst við um skuldara sem hefur haft svo háar tekjur að ljóst megi vera að honum hafi verið unnt að ráðstafa þeim til greiðslu skuldbindinga sinna og eðlilegrar framfærslu sinnar og fjölskyldu. Að mati embættis umboðsmanns skuldara tekur annar synjunarliður til þessara aðstæðna, þ.e. þegar meta skal hvort skuldari hafi á ámælisverðan hátt látið undir höfuð leggjast að greiða af skuldbindingum sínum. Með vísan til reynslu embættisins er erfitt að sanna að ráðstafanir skuldara, á borð við framangreint dæmi, bendi ótvírætt til þess að skuldari hafi hegðað sér á óheiðarlegan hátt til þess að geta leitað greiðsluaðlögunar. Því er lagt til að orðalag ákvæðisins verði frekar á þann veg að synja skuli um heimild til greiðsluaðlögunar ef aðstæður benda til að skuldari hafi á óheiðarlegan hátt stofnað til skulda með það að markmiði að leita greiðsluaðlögunar vegna þeirra eða gert aðrar fjárhagslegar ráðstafanir sem teljast óhæfilegar. Við mat á því hvort synja beri á grundvelli þessa liðar ber sérstaklega að skoða hvort stofnað hafi verið til ónaðsynlegra skulda rétt áður en sótt var um aðstoð hjá umboðsmanni skuldara og hvort ekkert hafi verið greitt af þeim kröfum, en þær aðstæður gætu bent til að þessi synjunarliður ætti við. Ekki er hægt að rekja með tæmandi hætti fjárhagslegar ráðstafanir sem teljast óhæfilegar en sem dæmi má nefna aðstæður sem benda til að skuldari hafi sýnt af sér óheiðarlega eða sviksamlega háttsemi.

Lagt er til að nýjum staflið, e-lið, verði bætt við ákvæðið, sem taki til þeirra aðstæðna þegar stofnað hefur verið til skulda eftir að skuldari sótti um aðstoð hjá umboðsmanni skuldara og ekki sé um að ræða eðlilega lántöku til endurfjármögnunar, til framfærslu eða öflunar nauðsynlegs íbúðarhúsnæðis. Reynslan hefur sýnt að nauðsynlegt er talið að hafa ákvæði sem tekur sérstaklega á þessum aðstæðum, en það telst ámælisverð háttsemi hjá skuldara að stofna til ónaðsynlegra skulda, eftir að hafa leitað sér aðstoðar vegna fjárhagsvanda. Í einhverjum tilfellum gætu slíkar aðstæður leitt til þess að hinn nýi d-liður ætti einnig við.

Í núverandi d-lið 1. mgr. er kveðið á um að synja skuli um heimild til að leita greiðsluaðlögunar, hafi skuldari af ráðnum hug eða með grófri vanrækslu veitt rangar eða villandi upplýsingar um aðstæður sem eru mikilsverðar í málinu. Lagt er til að breyting verði gerð á orðalagi þessa synjunarliðar, sem verður f. liður, á þann veg að fellt er brott hið huglæga mat á hvort skuldari hafi með ásetningi eða grófri vanrækslu viðhaft háttsemi sína. Erfitt er að færa sönnur á ásetning eða grófa vanrækslu í þessu sambandi og hefur ákvæðið því verið lítið notað í framkvæmd. Orðalagið sem lagt er til er því á þann veg að synja skuli um heimild til greiðsluaðlögunar ef skuldari hefur veitt rangar eða villandi upplýsingar um aðstæður sem eru mikilsverðar í málinu eða látið hjá líða að veita slíkar upplýsingar, en núverandi d-liður tekur ekki til slíkra aðstæðna. Hér koma því til skoðunar tilvik þegar ljóst er að skuldari hefur greint rangt eða villandi frá upplýsingum sem skipta máli við meðferð málsins, eða ekki greint frá slíkum upplýsingum, og engar afsakanlegar ástæður eru fyrir hendi. Ýmsar ástæður geta leitt til þess að viðkomandi skuldari greinir rangt eða villandi frá eða lætur hjá líða að greina frá upplýsingum. Í einhverjum tilfellum má ætla að tilgangurinn sé að fá umsókn um greiðsluaðlögun samþykkt, eða til þess að hafa áhrif á greiðsluaðlögunarumleitunir. Þá geta komið upp tilvik, þar sem kröfuhafar veita umsjónarmanni upplýsingar um að skuldari hafi

veitt rangar eða villandi upplýsingar, eða látið hjá líða að veita slíkar upplýsingar, sem getur leitt til niðurfellingu greiðsluaðlögunarumleitana á grundvelli 15. gr. Varðandi mat á hvenær umboðsmaður skuldara eða umsjónarmaður telst hafa nægilega sönnun fyrir því að aðstæður ákvæðisins eigi við, þarf að meta hvert tilfelli fyrir sig og hvort um sé að ræða upplýsingar sem hafi þýðingu varðandi framgang málsins. Hér koma t.d. til skoðunar tilvik þar sem skuldari hefur fengið skýrar spurningar og svarað þeim eða staðfest að fyrirbyggjandi gögn eða útreikningar á fjárhagsstöðu séu réttir, en síðar við rannsókn málsins kemur í ljós að viðkomandi greindi rangt eða villandi frá, eða lét hjá líða að greina frá upplýsingum og engar afsakanlegar skýringar eru fyrir hendi. Það er mikilvægt að skuldari komi heiðarlega fram við vinnslu málsins og veiti réttar og skýrar upplýsingar um fjárhagsstöðu sína, hvort sem það eru upplýsingar um eignir, skuldir, tekjur, framfærslukostnað o.s.frv. Ekki hægt að tilgreina með tæmandi hætti hvers konar tilvik geti fallið undir ákvæðið. Undir ákvæðið geta fallið tilvik á borð við ef skuldari stofnar til sambúðar í greiðsluaðlögunarferli og lætur ekki vita af því eða skuldari veitir ekki upplýsingar um að hann sé byrjaður að afla sér aukatekna. Það fellur í hlut embættis umboðsmanns skuldara og eftir atvikum umsjónarmanns að meta hvert mál fyrir sig og hvort háttsemi skuldara í þessu sambandi teljist það ámælisverð, að synja beri málinu eða fella niður greiðsluaðlögunarumleitunir, eða hvort hægt sé að halda áfram með málið á grundvelli nýrra upplýsinga.

Í núgildandi e-lið 1. mgr. er kveðið á um að synja skuli umsókn ef skuldari hefur áður fengið samþykka greiðsluaðlögun eða nauðasamning til greiðsluaðlögunar á síðustu þremur árum. Þó er umboðsmanni skuldara heimilt að samþykkja umsókn í slíkum tilvikum ef sérstakar aðstæður eru fyrir hendi. Lagt er til að breyting verði á orðalagi þessa ákvæðis, sem verður í g-liður, á þann veg að skýrt sé kveðið á um að ákvæðið taki til samþykks samnings um greiðsluaðlögun. Er felld brott hið óljósa orðalag um að skuldari hafi fengið samþykka greiðsluaðlögun, þar sem það gæti bæði tekið til þeirra aðstæðna þegar skuldari fær samþykka umsókn um greiðsluaðlögun eða samþykktan samning um greiðsluaðlögun. Þá er lagt til að ekki sé lengur miðað við að skuldari hafi fengið samning um greiðsluaðlögun eða nauðasamning á síðustu þremur árum. Að mati embættis umboðsmanns skuldara þá eru engin rök sem liggja til grundvallar þessum tímamörkum. Ástæðan fyrir því að þau voru upphaflega sett, var til að gæta samræmis við ákvæði um nauðasamninga í lögum um gjaldþrotaskipti. Að mati embættisins þá ætti almenna reglan að vera sú að einstaklingar leiti eingöngu greiðsluaðlögunar einu sinni, nema sérstakar aðstæður séu uppi. Er sú tillaga í samræmi við ákvæði í norsku greiðsluaðlögunarlögunum. Með sérstökum aðstæðum þá er einkum átt við þau tilvik þegar fyrri samningur um greiðsluaðlögun hefur ekki leyst fjárhagsvanda viðkomandi, eða veikindi eða félagslegar aðstæður skuldara mæla með að viðkomandi fái að leita aftur greiðsluaðlögunar. Þá getur komið til skoðunar hvaða niðurstöðu skuldari fékk þegar hann leitaði greiðsluaðlögunar í fyrsta sinn. Hafi t.d. skuldari fengið eingöngu gjaldfrest á kröfum sínum en enga eftirgjöf geta rök mælt með því að viðkomandi fái að leita greiðsluaðlögunar að nýju. Eins ef langur tími hefur liðið frá fyrra greiðsluaðlögunarmáli og mikil þörf er fyrir úrræðið. Ekki er talið nauðsynlegt að kveða sérstaklega á um undantekningu á grundvelli sérstakra aðstæðna í synjunarliðnum sjálfum, þar sem jafnframt er í frumvarpinu lagt til að slík heimild verði til staðar gagnvart öllum synjunarliðum í 6. gr. Þá fellur jafnframt brott 3. málsliður e- liðar 1. mgr., um að heimilt sé að samþykkja umsókn hafi einstaklingur fengið nauðasamning til greiðsluaðlögunar fyrir gildistöku laganna.

Lagt er til að a- og b-liðir 2. mgr. ákvæðisins falli brott. Núverandi a-liður 2. mgr. hefur ekki verið mikið notaður í framkvæmd þar sem túlkun á hvað teljast nýlegar skuldir, hefur valdið vandkvæðum. Þess í stað er lagt til að hinir nýju áðurnefndu d- og e-liðir taki til þeirra

aðstæðna sem teljast óhæfilegar, þ.e. þegar aðstæður benda til að skuldari hafi á óheiðarlegan hátt stofnað til skulda með það að markmiði að leita greiðsluaðlögunar vegna þeirra, eða stofnað hafi verið til skulda eftir að skuldari sótti um aðstoð hjá umboðsmanni skuldara og ekki sé um að ræða eðlilega lántöku til endurfjármögnunar, til framfærslu eða öflunar nauðsynlegs íbúðarhúsnæðis. Lagt er til að b-liður 2. mgr. falli brott, þar sem mat á þessum staflíð hefur valdið vandkvæðum í framkvæmd, þar sem erfitt getur reynst að reikna út greiðslugetu skuldara aftur í tímann, m.t.t. framfærslukostnaðar. Reynslan hjá embætti umboðsmanns skuldara hefur leitt í ljós að um of strangan synjunarlið sé að ræða og með því að fella staflíðinn brott, megi telja líkur með því að fleiri fái heimild til að leita greiðsluaðlögunar. Það skal þó áréttað að hafi skuldari sýnt af sér ámælisverða háttsemi í tengslum við stofnun skulda, geta aðrir staflíðir tekið til þeirra aðstæðna, s.s. núgildandi c-liður 2. mgr. Breytingin er ætluð til að veita fleiri einstaklingum tækifæri til að leita samninga við sína kröfuhafa, þrátt fyrir að þeir hafi mögulega stofnað til skulda þegar þeir voru ófærir um að standa við skuldbindingar sínar, en háttsemin telst ekki það ámælisverð að aðrir synjunarliðir komi til skoðunar. Með breytingunni er ábyrgðin á lántökunni ekki lengur að öllu leyti á herðum lántaka, þar sem kröfuhafar geta jafnframt tekið ábyrgð með því að semja við viðkomandi í samningi um greiðsluaðlögun.

Lagt er til að núgildandi c-liður 2. mgr., sem verður í h-liður, haldist óbreyttur en túlkun hans hefur ekki valdið vandkvæðum í framkvæmd. Staflíðurinn tekur til þeirra aðstæðna þegar skuldari hefur hagað fjármálum sínum á verulega ámælisverðan hátt eða tekið fjárhagslega áhættu sem ekki var í samræmi við fjárhagsstöðu hans á þeim tíma sem til fjárhagsskuldbindingarinnar var stofnað. Þetta ákvæði tekur t.d. til þeirra aðstæðna þegar einstaklingar fara offari í skuldsetningu og engar sérstakar ástæður réttlæta það. Þrátt fyrir niðurfellingu á núverandi b-lið 2. mgr., getur líkt og framan greinir, athugun á skuldsetningu komið til skoðunar samkvæmt þessum staflíð. Skuldari þarf að hafa hagað fjármálum sínum á það ámælisverðan hátt að talið er óhæfilegt að veita viðkomandi heimild til að leita greiðsluaðlögunar. Þessi staflíður getur jafnframt tekið til annars konar háttsemi, er varðar fjárhagsleg málefni, en skuldsetningu. Miðað er við að vandi viðkomandi sé rakinn til atvika sem skuldari ber sjálfur ábyrgð á með framgöngu sinni. Hér skal þó hafa í huga að þegar skuldari glímir við verulegan fjárhagsvanda hlýtur vissulega eitt og annað að hafa farið úrskæðis hjá honum án þess þó að ákvæðið eigi við þannig að girt sé fyrir greiðsluaðlögun.

Lagt er til að núgildandi d-liður 2. mgr. falli brott. Samkvæmt staflíðnum ber að synja um heimild til að leita greiðsluaðlögunar hafi skuldari bakað sér skuldbindingu sem einhverju nemur miðað við fjárhag hans með háttsemi sem varðar refsingu eða skaðabótaskyldu. Ákvæðið er samhljóða þágildandi 4. tölul. 1. mgr. 63. gr. d. laga um gjaldþrotaskipti. Hefur ákvæðið verið skilið svo í framkvæmd að skattaskuldir sem leitt geta til refsingar, girði fyrir heimild til að leita greiðsluaðlögunar, óháð því hvort refsinaemi verknaðar hefur verið staðfest með dómi, að því tilskildu að skuldbindingin nemi einhverju miðað við fjárhag skuldara. Í úrskurðum hefur verið staðfest að ákvæðið eigi einnig við um þá sem bera ábyrgð á skilum vörsluskatta fyrir félög. Það hefur því verið litið svo á að það skipti ekki máli hvort gjaldandinn sé einstaklingur eða lögaðili, þar sem lagaskylda manns til að skila vörslusköttum í ríkissjóð sé sú sama hvort sem einstaklingurinn er sjálfur gjaldandi eða gjaldandinn er lögaðili sem hann er í fyrirsvari fyrir. Þá hefur ákvæðið tekið til fésekta og endurkrafna ríkissjóðs vegna greiðslu skaðabóta. Ákvæðið hefur valdið vandræðum í framkvæmd varðandi hvar mörkin eiga að vera um hvað sé skuldbinding sem einhverju nemur miðað við fjárhag. Úrskurðarframkvæmd hefur tekið mið af því hver fjárhæðin er í hlutfalli við heildarskuldbindingar. Að mati embættis umboðsmanns skuldara er ósannjarnt að miða við

hvað skuldbindingin er í hlutfalli við heildarskuldir viðkomandi, þar sem hlutfallið lækkar eftir því sem fleiri kröfur hvíla á skuldara. Viðmið sem byggjast á slíkri reiknireglu er því ekki til hagsbóta fyrir þá sem eru með litla skuldsetningu. Að tillögu umboðsmanns skuldara er því lagt til að ákvæðið verði fellt niður en skuldir sem annars hefðu fallið undir þennan staflíð verði skoðaðar út frá öðrum staflíðum ákvæðisins. Nánar tiltekið yrði mat á fjárhæð skattaskulda, hvort sem það eru vörsluskattar, þing- og sveitarsjóðsgjöld eða aðrir skattar, fært undir nýjan i-lið sem að hluta til tekur mið af núverandi g-lið 2. mgr., sem fellur brott. Núgildandi g-liður 2. mgr. er á þann veg að synja skuli um heimild til greiðsluaðlögunar ef skuldari hefur á ámælisverðan hátt stofnað til óhóflegra skuldbindinga eða skuldir hans eru þess eðlis að bersýnilega sé ósanngjarnt að heimild til greiðsluaðlögunar nái til þeirra. Hefur staflíðurinn einkum verið notaður í framkvæmd þegar talið er þörf á synjun vegna óhóflegra þing- og sveitarsjóðsgjalda. Lagt er til að hinn nýi i-liður taki eingöngu til þeirra aðstæðna þegar skuldari hefur á ámælisverðan hátt stofnað til óhóflegra skattkrafna. Þá verður ákvæðið eingöngu afmarkað við skattkröfur sem skuldari sjálfur er gjaldandi að, ekki skattkröfur félags, sem skuldari er í fyrirsvari fyrir. Markmið þessarar breytingar er að veita fleirum heimild til að leita greiðsluaðlögunar þar sem ákveðin ósanngirni felist í því að synja umsóknum skuldara vegna ógreiddra vörsluskatta félags, þar sem gjaldandinn er önnur lögpersóna. Ýmsar ástæður geta legið að baki þess að fyrirsvarsmaður félags hafi ekki greitt vörsluskatta fyrir hönd félagsins, en að mati umboðsmanns skuldara þá á skoðun á ógreiddum vörslusköttum félags að vera undanskilin í mati á fjárhag þess einstaklings sem leitar greiðsluaðlögunar. Með vísan til þeirrar reynslu sem hefur skapast hjá embætti umboðsmanns skuldara þá er talið óþarft að hafa ákvæði um að synja beri um greiðsluaðlögun, þar sem skuldir eru þess eðlis að ósanngjarnt sé að greiðsluaðlögun nái til þeirra, þar sem aðstæðurnar sem lágu að baki setningu þess eiga ekki lengur við og ákvæðið hefur ekki verið notað af neinu ráði á þessum grundvelli. Varðandi viðmið um hvenær hinn nýi i-liður telst eiga við, þá ber að líta til þess hvort skattkröfurnar sé tilkomnar af háttsemi skuldara sem teljast má ámælisverð. Miða skal við höfuðstól krafna, hvort sem um er að ræða svokallaða vörsluskatta eða annars konar skatta. Þar sem hið nýja ákvæði tekur á skattkröfum í heild sinni, er ekki lagt til að gerður sé greinarmunur á óhóflegum vörslusköttum og svo annars konar sköttum. Það er því ekki lagt til að notaður sé strangari mælikvarði á fjárhæð vörsluskatta, í ljósi mögulegrar refsíabýrgðar, þar sem erfitt er að hafa mismunandi mælikvarða eftir því hvers eðlis skattkrafan er. Við mat á hinum nýja i-lið skal því líta til hvort fjárhæðin sem slík telst óhófleg og hvort skuldari hafi sýnt af sér ámælisverða háttsemi í tengslum við tilurð skuldarinnar. Ekki er lagt til að notaður sé of strangur mælikvarði hvað þetta varðar. Skal taka mið af úrskurðum, þar sem lagt hefur verið mat á fjárhæð þing- og sveitarsjóðsgjalda á grundvelli núgildandi g-liðar 2. mgr., þar sem vísað hefur verið til almenns mælikvarða og miðað við hvaða fjárhæð teljist út af fyrir sig há. Þá getur komið til skoðunar við mat á skattkröfum, hvort skuldari hafi á ámælisverðan hátt látið undir höfuð leggjast að greiða af þeim, eftir því sem honum var framast unnt, en það skal tekið fram að vægara mat gildir við mat á þeim synjunarlið eftir því sem kröfurnar eru eldri og erfiðara reynist að reikna út greiðslugetu viðkomandi á þeim tíma þegar kröfurnar voru stofnaðar. Þrátt fyrir að þær aðstæður séu uppi að telja má að skuldari hafi á ámælisverðan hátt stofnað til óhóflegra skattkrafna, kunna sérstakar aðstæður á borð við veikindi, erfiðar félagslegar aðstæður, aldur skuldara o.fl. réttlætt að veitt sé heimild til að leita greiðsluaðlögunar. Veiting heimildar til að leita greiðsluaðlögunar byggist því alltaf á heildarmati á aðstæðum skuldara.

Þar sem lagt er til að d-liður 2. mgr. falli brott, þá er til viðbótar við framangreindan i-lið sem tekur til skattkrafna, lagt til að nýr staflíður, n-liður komi til skoðunar við mat á m.a.

fésektum og kröfum vegna skaðabótaskyldu. Nánar tiltekið er orðalag hins nýja n-liðar á þann veg að umboðsmaður skuldara geti synjað um heimild til að leita greiðsluaðlögunar, ef hann metur það svo að greiðsluaðlögun sé ekki fallin til að leysa greiðsluvanda umsækjanda vegna krafna sem falla utan greiðsluaðlögunar. Að mati umboðsmanns skuldara er mikilvægt að hafa slíka synjun, þar sem ákveðnar kröfur standa utan greiðsluaðlögunar með þeim hætti er 3. gr. tilgreinir, sem felur m.a. í sér að óheimilt er að kveða á um eftirgjöf á þeim. Hér koma til skoðunar tilvik þar sem augljóst er að greiðsluaðlögun leysir ekki vanda viðkomandi, m.t.t. mats á greiðslugetu skuldara til framtíðar og ómögulegt er fyrir skuldara að standa undir þessum kröfum um fyrirsjáanlega framtíð. Vissulega geta komið upp tilvik, þar sem viðkomandi er á mörkunum, m.t.t. mats á greiðslugetu að geta staðið undir kröfum utan greiðsluaðlögunar og kann í slíkum tilvikum að vera eðlilegt að samþykkja umsókn viðkomandi. Við það mat skal m.a. líta til þess hvort greiðsluaðlögun geti leyst vanda skuldara að öðru leyti, þannig að viðkomandi verði mögulega betur í stakk búinn til að standa undir kröfum utan greiðsluaðlögunar að loknu greiðsluaðlögunartímabili. Skal umboðsmaður skuldara meta heildstætt hvert mál, m.t.t. þeirra afborgunarfjárhæða sem hægt er að semja um hjá hlutaðeigandi kröfuhöfum sem standa utan greiðsluaðlögunar og heildarfjárhæða á þeim skuldbindingum sem standa utan greiðsluaðlögunar. Við það mat er hægt að líta til þess hversu erfiðlega mun reynast skuldara að greiða kröfur utan greiðsluaðlögunar, út frá hvort kröfurnar bera dráttarvexti eða ekki.

Lagt er til að núgildandi e- og f-liðir 2. mgr. haldist efnislega óbreyttir, en vegna framangreindra breytinga breytist röð þeirra. Lagt er til að við ákvæðið bætist nýr l-liður, um að heimilt sé að synja skuldara um heimild til að leita greiðsluaðlögunar, hafi bú skuldara hefur verið tekið til gjaldþrotaskipta skv. úrskurði héraðsdómara og skiptameðferð er ekki lokið eða gjaldþrotaskiptum á búi skuldara hefur verið lokið en fyrningarfrestur skv. lögum um gjaldþrotaskipti o.fl. er ekki liðinn. Hefur vantað slíkt synjunarákvæði í lögum, en það telst ekki þjóna tilgangi að veita skuldara heimild til að leita greiðsluaðlögunar ef framangreindar aðstæður eru uppi.

Lagt er til að við ákvæðið bætist nýr m-liður þess efnis að heimilt sé að synja um heimild til að leita greiðsluaðlögunar ef fyrri greiðsluaðlögunarumleitani hafa verið felldar niður skv. 15. gr. Hér er m.a. vísað til þeirra aðstæðna þegar skuldari hefur áður fengið heimild til að leita greiðsluaðlögunar en greiðsluaðlögunarumleitani skuldara voru felldar niður, þar sem talið var að hann hefði brugðist skyldum sínum. Að mati umboðsmanns er nauðsynlegt að hafa slíkt ákvæði því það telst ekki réttlætanlegt að skuldari geti brotið gegn skyldum í greiðsluskjóli og svo sótt aftur um heimild til að leita greiðsluaðlögunar. Gagnvart þessum synjunarlið, sem og öðrum, geta þó sérstakar aðstæður réttlætt að skuldara verði veitt heimild til að leita greiðsluaðlögunar. Getur komið til skoðunar hversu langur tími er liðinn frá því að greiðsluaðlögunarumleitani voru felldar niður, en vægara mat skal gilda eftir því sem lengri tími liður frá niðurfellingu umleitana. Þá getur einnig komið til skoðunar hversu ámælisverð háttsemi skuldara var, þegar hann braut gegn skyldum sínum og hversu brýn þörf er fyrir að leita greiðsluaðlögunar að nýju. Sambærileg sjónarmið geta einnig átt við þegar einstaklingar sækja aftur um greiðsluaðlögun, þrátt fyrir að hafa fengið synjun á umsókn. Hafi fyrrum greiðsluaðlögunarumleitani verið felldar niður á grundvelli samskiptaleysis skuldara, ber að meta hvert tilfelli fyrir sig og leita skýringa skuldara. Hafi greiðsluaðlögunarumleitani verið felldar niður í ljósi afstöðu skuldara til sölu eignar, ber að kanna að nýju afstöðu skuldara til sölunnar, séu sams konar aðstæður uppi. Afstaðan kann þá að ráða því hvort veitt verði heimild til að leita greiðsluaðlögunar í annað sinn.

Um 5. gr.

Lögð er til viðbót við niðurlag 1. mgr. 7. mgr. Með breytingatillögunni er verið að áréttu, að það sé embættis umboðsmanns skuldara að meta hvenær umsókn telst liggja fyrir fullbúin, m.t.t. þeirrar upplýsingaöflunar sem þarf að fara fram áður en unnt er að taka ákvörðun um hvort veita skuli heimild til að leita greiðsluaðlögunar.

Þá er lagt til að við 1. mgr. bætist nýr málslíður sem kveður á um að umsókninni skuli fylgja yfirlýsing skuldara um að hann hafi kynnt sér áhrif frestunar greiðslna skv. 11. gr. Ástæðan fyrir því að þessi viðbót er lögð til er sú að það hafa reglulega komið upp tilvik, þar sem einstaklingur uppfyllir skilyrði fyrir að fá umsókn sína samþykkt, en viðkomandi svarar hvorki tölvupósti né síma, þegar embættið hyggst kynna fyrir viðkomandi þýðingu þess að fá samþykktu umsókn. Að mati umboðsmanns er nauðsynlegt að viðkomandi gerir sér grein fyrir áhrifum greiðsluskjólís í kjölfar samþykktar, m.a. vegna þess að kreditkortum og yfirdráttarreiðingum er lokað. Þá er innköllun birt í Lögbirtingablaði sem getur leitt til skráningar hjá kröfuhöfum um greiðsluaðlögunina. Er því lagt til að einstaklingar þurfi að staðfesta, t.d. með svörum tölvupósts, að hafa kynnt sér áhrif frestunar greiðslna áður en hægt er að samþykka umsókn. Það þjónar hagsmunum skuldara best ef hann fær fræðslu um áhrif greiðsluskjólís, skömmu áður en umsókn er samþykkt, sem hann getur svo staðfest að hafa kynnt sér. Ef viðkomandi veitir ekki slíka staðfestingu, er hægt að synja umsókninni á grundvelli þess að fyrirliggjandi gögn sýni ekki fram á að skuldari uppfylli skilyrði laganna til að leita greiðsluaðlögunar.

Um 6. gr.

Lagt er til að breyting verði á tímamörkum ákvæðisins en í dag er tilgreint að tímabil greiðsluaðlögunarumleitana geti orðið allt að þrjú mánuðir. Þess í stað er lagt til að tímabilið skuli að jafnaði ekki vera lengra en fjórir mánuðir nema sérstakar aðstæður krefji. Reynslan við framkvæmd laganna hefur sýnt að þrjú mánuðir eru í sumum tilvikum ekki nægilega langur tími til að koma á samningi um greiðsluaðlögun í ljósi þess að mál geta verið misjöfn að umfangi. Sem dæmi má nefna að samningaviðræður við kröfuhafa geta dregist á langinn vegna ýmissa ástæðna eða ákveðið er að selja eignir áður en frumvarp er sent til kröfuhafa. Alla jafna verður meginreglan sú að tímabil greiðsluaðlögunarumleitana vari ekki lengra en fjóra mánuði en geti engu síður verið lengra eða styttra eftir atvikum.

Um 7. gr.

Lagt er til að settar verði skýrar hæfisreglur gagnvart umsjónarmönnum og hver málsmeðferðin eigi að vera við mat á hæfi. Er í því skyni lagt til að við 9. gr. bætist tvær nýjar málsgreinar. Er í frumvarpinu lagt til að ákvæði stjórnarsýslulaga um sérstakt hæfi gildi um hæfi umsjónarmanns til meðferðar máls en hinar sérstöku hæfisreglur hafa ekki eingöngu það að markmiði að koma í veg fyrir að ómálefnaleg sjónarmið hafi áhrif á efni stjórnvaldsákvæðana, heldur er þeim einnig ætla að stuðla að því að almenningur og þeir sem hlut eiga að máli geti treyst því að stjórnvöld leysi úr málum á hlutlægan hátt. Samkvæmt tillögunni ber tilvonandi umsjónarmanni að leggja mat á hvort hann sé hæfur til meðferðar viðkomandi máls. Viti hann um ástæður sem kunna að valda vanhæfi, ber umsjónarmanni án nokkurra tafa að vekja athygli umboðsmanns skuldara á þeim, sem metur svo í kjölfarið hvort viðkomandi sé hæfur til meðferðar máls. Komi í ljós eftir að umsjónarmaður er skipaður, að hann sé vanhæfur, ber embættinu að afturkalla skipun umsjónarmanns og skipa nýjan umsjónarmann þegar í stað.

Um 8. gr.

Lagt er til að innköllunarfrestur í Lögbirtingablaði verði stytur úr fjórum vikum í þrjár vikur til að hraða málsmeðferð. Það er jafnframt álit umboðsmanns skuldara, út frá reynslu, að almennt sé ekki þörf á lengri fresti en þrjár vikur. Þó verði heimilt að ákveða að fresturinn skuli vera fjórar vikur ef sérstakar ástæður mæla með því. Með sérstökum ástæðum er einkum átt við ef fjöldi mála er slíkur að talin er þörf á að koma til móts við kröfuhafa með því að lengja frestinn almennt í öllum málum í tiltekinn tíma. Ekki er gert ráð fyrir að heimildin verði nýtt í einstaka máli og því er almenna reglan að fresturinn skuli vera þrjár vikur.

Þá er lagt til að bætt verði við ákvæðið skýrum reglum um hvert efni innköllunar skuli vera, sem birt er í Lögbirtingablaði, sbr. 1. mgr. a-liðar, sem og hvaða efniskröfum kröfulýsing þurfi að fullnægja. Þá er lagt til að umsónarmaður fái heimild til að meta kröfu vanlýsta uppfylli hún ekki kröfur ákvæðisins. Sé kröfuhafi ósammála þeirri niðurstöðu umsónarmanns að um vanlýsta kröfu sé að ræða, hvort sem krafan var talin berast of seint eða var talin ekki uppfylla efniskröfur ákvæðisins, yrði kröfuhafa heimilt að beina ágreiningnum til úrskurðarnefndar velferðarmála innan tveggja vikna frá því að honum var tilkynnt um niðurstöðuna. Er því gert ráð fyrir að umsónarmaður tilkynni án tafar og áður en frumvarp til greiðsluáðlögunar er sent til kröfuhafa, ef hann telur kröfu vera vanlýsta. Sé niðurstaðan kærð til úrskurðarnefndar, skal bíða eftir niðurstöðu hennar, áður en frumvarp er sent til kröfuhafa.

Þá er lagt til að réttaráhrif vanlýstrar kröfu séu áréttuð með skýrum hætti í 3. mgr., sem verður 6. mgr., á þann veg að tilgreina að kröfuhafi sé bundinn af niðurstöðu greiðsluáðlögunarumleitana lýsi hann ekki kröfu, en í því felst að honum ber að hlíta efni samnings um greiðsluáðlögun varðandi meðferð kröfunnar.

Í f-lið eru lagðar til orðalagsbreytingar á núverandi 4. mgr., auk þess sem kveðið er á um það nýmæli að tilkynna skuli ábyrgðarmönnum og samskuldurum skuldara um heimild sína til greiðslu krafna á meðan frestun greiðslna stendur yfir. Talið er mikilvægt að þeim sé greint frá þessum upplýsingum, þar sem frestun greiðslna nær eingöngu til skuldara, en ekki þeirra sem eru ábyrgir fyrir skuldinni, eða eru samskuldarar. Greiðsluskjól skuldara getur ekki girt fyrir þeirra rétt til að greiða af skuldbindingunum.

Þá er lagt til að við ákvæðið bætist ný málsgrein þess efnis að fjárhagsupplýsingastofum sé óheimilt að skrá upplýsingar um innkallanir í vanskilaskrá eða annars konar gagnasafn þar sem upplýsingum er miðlað. Nánar tiltekið felur ákvæðið í sér að óheimilt er að skrá upplýsingar um innköllunina eða þær upplýsingar sem hún tiltekur, hvort sem það er í vanskilaskrá, skrá um opinberar gjörðir eða annars konar gagnasafn sem notað er til að miðla upplýsingum. Sú framkvæmd er við lýði að eina fjárhagsupplýsingastofan sem er starfandi á Íslandi, Creditinfo Lánstraust hf., á grundvelli reglugerðar um vinnslu upplýsinga um fjárhagsmálefni og lánstraust nr. 606/2023, setur á vanskilaskrá sína færslu um að innköllun hafi verið gefin út í Lögbirtingablaði vegna greiðsluáðlögunar. Hún er svo afskráð þegar samningur um greiðsluáðlögun tekur gildi en getur haft áhrif á lánshæfismat í tiltekinn tíma frá afskráningu. Umboðsmaður skuldara hefur mótmælt í umsögn um nógildandi skilmála í starfsleyfum til fjárhagsupplýsingastofa, að heimilt sé að skrá færslu um innköllunina í vanskilaskrá. Að mati umboðsmanns skuldara er það letjandi gagnvart úrræðinu að einstaklingur fái færslu skráða á vanskilaskrá vegna þess að viðkomandi fékk heimild til að leita greiðsluáðlögunar með það að markmiði að fá lausn á fjárhagsvanda sínum. Í sumum tilvikum eru einstaklingar ekki með neinar aðrar skráningar á vanskilaskrá, þegar heimild er veitt til að leita greiðsluáðlögunar. Skráning á vanskilaskrá vegna greiðsluáðlögunar, getur líka leitt til þess að einstaklingar lenda í vandræðum með leiguhúsnaði, en leigusalar hafa í auknum mæli litið til skráningar á vanskilaskrá.

Með ákvæðinu er jafnframt lagt til að fjárhagsupplýsingastofur geti ekki nýtt upplýsingar um innkallanir í þágu lánehafismats að liðnum tveimur árum frá því að innköllunin var gefin út. Fjárhagsupplýsingastofur geta því nýtt þær upplýsingar að einstaklingur hafi fengið heimild til að leita greiðsluaðlögunar í þágu lánehafismats, en mega ekki skrá þær upplýsingar í skrár, sem veitt er aðgengi að og miðla þeim upplýsingum. Ekki er talið hæfilegt að fjárhagsupplýsingastofur hafi heimild til að nýta þessar upplýsingar í lengri tíma en tvö ár, en meðallengd samninga um greiðsluaðlögun er styttri en tvö ár. Með þessari tillögu er komið til móts við hagsmuni bæði lánveitenda og hagsmuni þeirra sem leita greiðsluaðlögunar með því að greiðsluaðlögun geti eingöngu haft áhrif á lánehafismat skuldara í tvö ár.

Um 9. gr.

Lögð er til breyting á orðalagi 1. másl. 1. mgr. í þeim tilgangi að gera ákvæðið skýrara. Nánar tiltekið er lagt til að orðalagið verði á þann veg að þann dag er umboðsmaður skuldara tekur ákvörðun um samþykkt umsóknar hefjist tímabundin frestun greiðslna óháð því hvort greiðsluaðlögun taki til viðkomandi krafna skv. 3. gr., sbr. þó 3. mgr. Með breytingunni er verið að taka af allan vafa um að greiðsluskjól hefjist sama dag og ákvörðun er tekin um samþykki umsóknar, þannig að ef krafa er á gjalddaga þann sama dag og ákvörðun er tekin um samþykki, þá fellur krafan utan greiðsluaðlögunar, sbr. 3. mgr. Í framkvæmd hafa komið upp nokkur vafatilvik um hvernig beri að túlka núgildandi lagaákvæði hvað þetta varðar. Þá er með tillögunni tekinn af allur vafi um það að kröfuhafar sem standa utan greiðsluaðlögunar séu jafnframt bundnir af frestun greiðslna, enda er markmiðið með hinu svokallaða greiðsluskjóli að skapa ráðrúm fyrir endurskipulagningu skulda. Slík endurskipulagning nær ekki markmiði sínu ef kröfuhafar utan greiðsluaðlögunar geta innheimt kröfur sínar á meðan.

Lagt er til að orðalag e-liðar 1. mgr. verði á þann veg að á meðan frestun greiðslna varir sé kröfuhöfum óheimilt að neita skuldara vegna fyrri vanefnda um vörur og þjónustu sem skuldari þarf á að halda og fellur undir framfærslukostnað í greiðsluaðlögunarumleitunum, gegn greiðslu sem a-liður 1. mgr. tekur ekki til eða viðunandi tryggingum. Markmiðið með breytingunni er að gera liðinn skýrari með því að skilgreina nánar hvað fellur undir vörur og þjónustu sem skuldari þarf á halda. Með breytingunni er því ljóst að vörur og þjónusta sem ákvæðið tekur til, er það sem getur fallið undir framfærslukostnað skv. skilgreiningu umboðsmanns skuldara. Með vörum og þjónustu er því átt við þjónustu vegna hita og rafmagns, net- og símapjónustu, veitingu trygginga vegna bifreiða eða heimilis, o.s.frv. Ef skuldari greiðir reikninga sem falla til í greiðsluskjóli, s.s. eftir að tímabundin frestun greiðslna er veitt, er óheimilt að neita viðkomandi um þjónustu eða vörur sem skuldari þarf á að halda og fellur undir framangreinda skilgreiningu.

Lagt er til breytt orðalag 2. mgr. orðist með öðrum hætti til að taka af allan vafa um að á meðan frestun greiðslna stendur falla ekki dráttarvextir á kröfur, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 159/2017 sem túlkaði orðalag núgildandi lagaákvæðis. Nánar tiltekið er lagt til að orðalagið verði á þann veg að á meðan frestun greiðslna stendur falli almennir vextir á kröfur, sem þær hefðu borið samkvæmt samningsskilmálum en ekki dráttarvextir. Með breytingunni er verið að áréttta að óheimilt sé að reikna dráttarvexti á kröfur þann tíma sem greiðsludráttur varir, þar sem skuldara er óheimilt að greiða af kröfum sínum í greiðsluskjóli og heldur því af lögmætum ástæðum eftir greiðslum. Þá er lagt til að ákvæðið kveði á um að óheimilt sé að leggja á kröfur í greiðsluskjóli hvers konar vanskilagjöld eða innheimtukostnað. Ákvæðið gildir óháð niðurstöðu greiðsluaðlögunarumleitana þannig að ef greiðsluaðlögunarumleitunir eru felldar niður, skuldari afturkallar umsókn sína eða ef ekki næst samningur um

greiðsluaðlögun í máli skuldara, þá er óheimilt að láta kröfurnar bera dráttarvexti, vanskilagjöld eða annan innheimtukostnað vegna þess tíma sem frestun greiðslna stóð yfir.

Í e-lið er lagt til 4. mgr. sé breytt á þann veg að sá tími sem frestun greiðslna er í gildi sé undanskilinn lögbundnum fyrningarfresti allra krafna sem frestun greiðslna tekur til, ekki eingöngu lögveða. Þetta felur í sér að kröfur sem skuldara er óheimilt að greiða af í svokölluðu greiðsluskjóli, hvort sem þær eru kröfur sem standa innan eða utan úrræðisins, fyrnast ekki meðan tímabundin frestun greiðslna varir.

Í f- liðer lagt til að við bætist ný mgr. þar sem skýrt sé kveðið á um að kröfuhafa sé skylt að endurgreiða greidda fjárhæð af kröfu, sem óheimilt er að taka við í greiðsluskjóli. Nauðsynlegt er að tilgreina í löggunum að slík skylda hvíli á kröfuhafa. Þá er tekinn af allur vafi um það, með tillögu að nýrri mgr. um að ábyrgðarmanni skuldarans og samskuldara sé heimilt að greiða af kröfum á meðan frestun greiðslna varir, enda engin rök sem mæla gegn því að ábyrgðarmaður eða samskuldari geti greitt á meðan frestun greiðslna varir hjá skuldara, til að gæta hagsmuna sinna og ber því kröfuhöfum að taka við slíkum greiðslum.

Um 10. gr.

Með viðbótinni við a- lið 1. mgr., er verið að áréttu núverandi framkvæmd um að það beri að leggja til grundvallar útreiknaðan framfærslukostnað frá umboðsmanni skuldara, við mat á hvað skuldari getur lagt mikið til hliðar af tekjum sínum í greiðsluskjóli.

Um 11. gr.

Lagt er til að í 2. mgr. komi fram skýrt ákvæði um að þegar sala fer fram á fasteign, skuli skuldari velja löggiltan fasteignasala sem annast söluna. Talið er mikilvægt að skuldari fái sjálfur að velja fasteignasölu sem hann vill vera í viðskiptum við. Umsjónarmaður ákveður hins vegar hvernig sala fer fram á öðrum eignum og getur annast söluna sjálfur, nema hann feli það öðrum.

Í c-lið er lagt til nýtt ákvæði þar sem skýrt er tilgreint hætti hvenær eign skuli fara í sölu og hvernig framkvæmdin skuli vera ef eign selst ekki á tímabili greiðsluaðlögunarumleitana. Nánar tiltekið er lagt til að umsjónarmaður skuli leitast við að eign fari í sölu á tímabili greiðsluaðlögunarumleitana, en seljist eign ekki á því tímabili getur umsjónarmaður ákveðið að eignin skuli seljast á tímabili greiðsluaðlögunar. Þar sem umsjónarmaður lýkur almennt störfum sínum þegar samningur um greiðsluaðlögun tekur gildi, er lagt til að embætti umboðsmanns skuldara taki við hlutverki umsjónarmanns samkvæmt ákvæðum 4. og 5. mgr. ákvæðisins á tímabili greiðsluaðlögunar, hafi eftirlit með sölunni og aðstoði skuldara vegna sölunnar samkvæmt nánari fyrirmælum samningsins.

Í d-lið er lagt til að tímamörkin á hvenær umsjónarmaður skuli gera þeim sem njóta veðréttar í eign viðvart um ákvörðun um sölu hennar, þ.e. tveggja vikna fyrirvari, falli brott úr ákvæðinu, þar sem það hefur þótt hamlandi í framkvæmd að þurfa að bíða í tvær vikur þar til hægt er að hefja söluferli fasteignarinnar.

Þá er í f-lið lögð til sú breyting á 4. mgr., sem verður 5. mgr., að kröfuhöfum verði skylt að hlutast til um afmáningu veðréttinda af fasteign í kjölfar sölunnar, í stað þess að umsjónarmaður þurfi að óska eftir þeirri aflýsingu hjá sýslumanni. Ef hins vegar kröfuhafar sinna ekki þeirri skyldu sinni, getur umsjónarmaður eða umboðsmaður skuldara óskað eftir því að sýslumaður afmái veðréttindin, gegn staðfestingu um greiðsluaðlögun skuldara og afriti samnings um söluna.

Í g-lið er lagt til að sett verði ný heimild í 5. mgr., sem verður 6. mgr., um að umsjónarmaður geti óskað eftir niðurfellingu greiðsluaðlögunarumleitana skv. 15. gr. ef

sameigandi eignar neitar sölu eða kemur með einhverjum hætti í veg fyrir fyrirhugaða sölu. Þetta er lagt til í ljósi reynslunnar af núgildandi ákvæðum laganna, en ákvæði sem þetta hefur vantað í lögin, þar sem þau tilvik hafa komið upp að skuldari er ekki sjálfur að hindra að sala fari fram, heldur sameigandi eignarinnar. Slík heimild yrði ekki nýtt nema ljóst væri að mati umsjónarmanns, að nauðsynlegt væri að selja eign í ferli greiðsluaðlögunar.

Um 12. gr.

Lagðar eru til breytingar á 1. mgr. þannig að í ákvæðinu komi skýrt fram hver skuli bera kostnað af því verðmati sem óskað er eftir á grundvelli ákvæðisins, en í framkvæmd hefur vafi verið uppi um það. Er því lagt til að umboðsmaður skuldara skuli bera kostnaðinn, þegar ákveðið er að afla verðmats á þeirri eign sem skuldara er ekki gert að selja. Í núgildandi ákvæði kemur fram að lánardrottinn sem ekki unir mati sem umsjónarmaður aftar, getur á eigin kostnað fengið dómkvaddan matsmann til að meta verðmæti eignar. Sé slíkrar matsgerðar aflað skal hún ráða niðurstöðu um verðmæti eignarinnar. Lagt er til að í 2. mgr. verði jafnframt tilgreint að ef skuldari leitar eftir afmáningu veðbanda á grundvelli 23. gr. a., þá geti kröfuhafi ekki lagt til grundvallar matsgerð dómkvadds matsmanns sem aflað hefur verið, þar sem sérákvæði gilda um matsverð fasteignar í því ferli.

Um 13. gr.

Í a-lið er lagt til að við 1. mgr. bætist heimild fyrir umsjónarmann til að óska eftir því við embætti umboðsmanns skuldara að greiðsluaðlögunarumleitani verði felldar niður, ef skuldari sýnir ekki samstarfsvilja við gerð frumvarpsins eða samþykkir ekki tillögur umsjónarmanns sem eru í samræmi við lögin. Í lögin hefur vantað slíkt ákvæði, en í framkvæmd hafa t.d. komið upp tilvik þar sem ekki næst í skuldara við frumvarpsvinnsluna eða hann svarar ekki hvort hann samþykki efni frumvarpsins. Þá er ljóst að tillögur umsjónarmanns um lausn á fjárhagsvanda skuldara þurfa að vera í samræmi við ákvæði laganna, þar sem reiknuð er út greiðslugeta skuldara út frá framfærsluviðmiðum umboðsmanns skuldara og ákveðnum útlögðum kostnaði ásamt því að lagt er mat á framtíðargreiðslugetu út frá aðstæðum skuldara. Umsjónarmaður skal hafa samráð við skuldara við vinnslu frumvarpsins og skal skuldari fá að koma á framfæri sínum sjónarmiðum, sem umsjónarmaður skal leggja mat á. Frumvarpið greinir m.a. frá greiðslugetu á tímabili greiðsluaðlögunar, lengd tímabils og tillögum um meðferð krafna. Skuldari kann að koma á framfæri athugasemdum varðandi t.d. takmarkað aflahæfi og félagslegar aðstæður. Ef skuldari samþykkir ekki efni frumvarpsins og umsjónarmaður telur að óréttmæt sjónarmið liggi að baki eða tillögur skuldara um lausn á fjárhagsvanda sínum gangi gegn ákvæðum laganna eða séu með öllu óraunhæfar ber honum að leggja til niðurfellingu greiðsluaðlögunarumleitana.

Jafnframt er lagt til að við 2. mgr. verði bætt við heimild til að tilgreina nauðsynlegar viðkvæmar persónuupplýsingar, m.a. um heilsufar og félagslegar aðstæður, hafi þær þýðingu fyrir greiðsluaðlögunarumleitani. Að mati embættis umboðsmanns skuldara er mjög mikilvægt að hafa slíka heimild í lögum þar sem skuldari hefur verulega hagsmuni af því að fá samning til greiðsluaðlögunar og er því mikilvægt að geta veitt kröfuhöfum upplýsingar sem auka líkur á að þeir samþykki samning. Umsjónarmaður skal eingöngu greina frá viðeigandi og nauðsynlegum upplýsingum og tryggja þannig meðalhóf. Mikil reynsla embættisins af samningaviðræðum við kröfuhafa hefur sýnt að nauðsynlegt getur reynst að upplýsa kröfuhafa um heilsufar og félagslegar aðstæður, upp að vissu marki, svo þeir hafi heildstæða mynd af aðstæðum skuldara, m.t.t. greiðslugetu og fjárhagslegra aðstæðna að öðru leyti. Þá geta slíkar upplýsingar veitt skýringar á ástæðum greiðsluerfiðleika. Í framkvæmd er

unnið eftir ströngum vinnureglum við meðferð og miðlun þessara upplýsinga og er frumvarp ávallt yfirlesið af skuldara áður en því er miðlað til kröfuhafa. Getur skuldari því ávallt komið á framfæri athugasemdum um þær upplýsingar sem miðlað er til kröfuhafa.

Samkvæmt nágildandi 5. mgr. skal afborgunarfjárhæð bundin við launavísitölu eða á annan hátt við tilteknar mælingar á verðlagsbreytingum sem svara til þess hvernig skuldari hyggst afla tekna til að standa undir greiðslu hennar. Frá gildistöku laganna var ljóst að það var vandkvæðum bundið að tengja afborgunarfjárhæðir hjá greiðslumiðlunarþöngum við launavísitölu. Var talið ótækt að skuldarar þyrftu að þola ítrekaðar breytingar á afborgunarfjárhæðinni á tímabili greiðsluaðlögunar, þar sem hækkanir gætu leitt til þess að vanskil yrðu á samningum. Hefur því verið samið um það í samningum í mörg ár, að afborgunarfjárhæð skuli vera föst krónutala. Er því lagt til í c-lið að orðalagi ákvæðisins verði breytt til samræmis við þetta.

Um 14. gr.

Í 17. gr. nágildandi laga er kveðið á um framkvæmdina við samþykki frumvarps til greiðsluaðlögunar. Samkvæmt nágildandi ákvæði skal umsjónarmaður senda frumvarp á sannanlegan hátt til allra kröfuhafa sem þekktir eru og málið varðar. Í a-lið er lagt til að breyting verði á ákvæðinu þannig að umsjónarmaður sendir frumvarp eingöngu til þeirra kröfuhafa sem lýst hafa kröfu skv. 10. gr. og málið varðar. Ástæða þessarar tillögu er sú að ekki er talin þörf fyrir að senda þeim kröfuhöfum frumvarpið sem hafa engan andmælarétt gagnvart því. Þessi fyrirhugaða breyting er jafnframt í samræmi við meðalhófsreglu varðandi vinnslu persónuupplýsinga. Frumvarp til greiðsluaðlögunar hefur oft að geyma viðkvæmar persónuupplýsingar, annars vegar upplýsingar sem geta talist viðkvæms eðlis eins og fjárhagsupplýsingar, sem og viðkvæmar upplýsingar skv. skilgreiningu persónuverndarlaga. Það telst því eðlilegri framkvæmd að senda eingöngu þeim kröfuhöfum frumvarpið sem geta mótmælt því. Hafi kröfuhafi sem stendur utan greiðsluaðlögunar á grundvelli 3. gr. lýst kröfu, skal frumvarpið jafnframt sent til hans ef í því er kveðið á um meðferð kröfunnar, sbr. heimild í d.- e.- og g.-liðum 1. mgr. 3. gr. Þessi ákvæði veita umsjónarmanni heimild til að kveða á um ákveðna meðferð krafanna í greiðsluaðlögun, þrátt fyrir að kröfurnar standi utan greiðsluaðlögunar. Gert er ráð fyrir að hlutaðeigandi kröfuhafar sem standa utan greiðsluaðlögunar, hafi andmælarétt gagnvart slíkum tillögum um meðferð krafanna, hafi þeir lýst kröfu, en geti þó ekki komið í veg fyrir að greiðsluaðlögun nái fram að ganga að öðru leyti. Hafi kröfuhafi sem stendur utan greiðsluaðlögunar á grundvelli 3. gr. lýst kröfu en frumvarpið kveður með engum hætti á um meðferð kröfunnar, skal frumvarpið ekki sent til hans. Þá er lagt til að umsjónarmaður sendi samhliða kröfuhöfum sem ekki lýstu kröfu tilkynningu um að greiðsluaðlögunarumleitani séu hafnar. Yrðu þeir þannig upplýstir um framgang málsins og gætu jafnframt komið á framfæri leiðréttingu gagnvart umsjónarmanni, ef þeir telja sig hafa lýst kröfu í málið og eiga rétt á að fá afrit af frumvarpinu.

Í nágildandi lagaákvæði er kröfuhöfum gefinn þriggja vikna frestur til að taka afstöðu til frumvarpsins frá því að það er sent. Lagt er til að þessi frestur verði stytur í tvær vikur til að hraða málsmeðferð, þar sem reynslan hefur sýnt að kröfuhafar hafa ekki þörf fyrir svo langan frest. Hins vegar er lagt til að umsjónarmaður geti ákveðið að fresturinn sé þrjár vikur, ef sérstakar ástæður mæla með því. Með sérstökum ástæðum er einkum átt við ef fjöldi mála yrði slíkur að talin væri þörf á að koma til móts við kröfuhafa, með því að lengja frestinn almennt í öllum málum í tiltekinn tíma. Ekki er gert ráð fyrir að heimildin verði nýtt í einstaka máli og því er almenna reglan að fresturinn skuli vera tvær vikur.

Í b-lið er lagt til að 3. málsli. 3. mgr. falli brott en efni þess málsliðar hefur frá setningu laganna ekki verið í samræmi við núgildandi 2. mgr. 3. gr.

Í samræmi við breytingu á 1. mgr. er lagt til að undirritaður samningur verði eingöngu sendur kröfuhöfum sem lýstu kröfu skv. 10. gr. og málið varðar, sbr. framangreinda umfjöllun. Þeir kröfuhafar sem lýstu ekki kröfu skv. 10. gr. fá aftur á móti senda samantekt um niðurstöðu samnings. Slík samantekt snýr þá eingöngu að meðferð kröfunnar gagnvart hlutaðeigandi kröfuhafa, einkum upplýsingar um greiðslur á tímabili greiðsluaðlögunar og hvort samningur kveði á um eftirgjöf kröfunnar. Jafnframt er lagt til að ábyrgðarmenn og samskuldarar fái senda tilkynningu um að samningur hafi tekið gildi og hver niðurstaða samnings er gagnvart kröfum er þá varðar. Það hefur vantað slíka heimild í lögin enda hafa ábyrgðarmenn og samskuldarar frá gildistöku laganna ávallt fengið upplýsingar um að skuldari hafi fengið samþykki til að leita greiðsluaðlögunar. Telst því eðlilegt að þeir fái jafnframt upplýsingar um hvenær samningur hafi tekið gildi, þar sem þeir hafa hagsmuna að gæta.

Í g-lið er lagt til að við ákvæðið bætist ný málsgrein þess efnis að ef skuldari undirritar ekki samning innan tveggja vikna frá því að samningur er sendur honum til undirritunar og veitir ekki fullnægjandi skýringar á ástæðum þess, skuli umsjónarmaður óska eftir niðurfellingu greiðsluaðlögunarumleitana skv. 15. gr. Að mati umboðsmanns skuldara er þörf fyrir ákvæði sem kveður á um með skýrum hætti hvernig málsmeðferð skuli vera við þessar aðstæður. Þar sem frestun greiðslna varir þar til samningur um greiðsluaðlögun tekur gildi er ekki hægt að veita skuldara ótakmarkaðan frest til að undirrita samning sem hefur verið samþykktur af kröfuhöfum. Jafnframt er lagt til að við ákvæðið bætist ný heimild þess efnis að skuldari geti óskað eftir því við umsjónarmann að hann upplýsi þekkta erlenda kröfuhafa um niðurstöðu samnings um greiðsluaðlögun, þrátt fyrir að erlendir kröfuhafar standi utan greiðsluaðlögunar. Frumvarp til greiðsluaðlögunar yrði aldrei sent í upphafi til erlendra kröfuhafa, þrátt fyrir að þeir myndu lýsa kröfu, þar sem greiðsluaðlögun tekur með engum hætti til slíkra krafna. Þessi heimild myndi veita umsjónarmanni heimild til að miðla og senda samning um greiðsluaðlögun til slíks kröfuhafa, sé það vilji skuldara. Ýmsar ástæður geta legið að baki slíkri beiðni, t.d. að skuldari vill upplýsa erlendan kröfuhafa um fjárhagsstöðu sína eða óska eftir að erlendir kröfuhafi fallist á sams konar meðferð kröfunnar og kveðið er á um í samningi. Þá er lagt til að við ákvæðið bætist ný málsgrein um að umboðsmanni skuldara sé heimilt að leiðrétta bersýnilegar villur í frumvarpi eða gera nauðsynlegar breytingar á greiðsluáætlun, eftir að frumvarp telst samþykkt, enda tilkynni hann kröfuhöfum og skuldara um þær breytingar án ástæðulauss dráttar. Talið er mikilvægt að embættið hafi slíka heimild, en upp geta komið ýmis tilvik, t.d. dagsetningar eru rangt skráðar, rangur greiðslumiðlunarbanki er tilgreindur eða breyta þurfi dagsetningu fyrsta gjalddaga skv. samningi. Ekki er hér átt við efnislegar breytingar sem hafa áhrif á meðferð krafna eða annars konar rétt kröfuhafa samkvæmt samningi.

Um 15. gr.

Í a-lið er lagt til að fellt verði brott úr gildandi ákvæði, að skoða beri hvort skuldari leiti eftirgjafar umfram það sem eðlilegt megi telja í ljósi fjárhag hans og framtíðarhorfa, við mat á því hvort mælt sé með því að nauðasamningur eða greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna komist á. Ákvæðið samrýmist ekki framkvæmd og breytingum á ákvæði 16. gr., þar sem skuldari getur ekki leitað eftir eftirgjöf skulda umfram það sem eðlilegt er talið að mati umsjónarmanns.

Þá er í b-lið lagt til að við 1. mgr. bætist heimild til að tilgreina í greinargerð nauðsynlegar viðkvæmar persónuupplýsingar, m.a. um heilsufar og félagslegar aðstæður, hafi þær þýðingu

við mat umsjónarmanns. Nauðsynlegt er að embætti umboðsmanns skuldara hafi slíka lagaheimild og er vísað í umfjöllun um sams konar heimild sem lögð er til í ákvæði 16. gr. Til viðbótar ber að nefna að þar sem greinargerð er lögð fyrir héraðsdóm sem tekur afstöðu til kröfu um staðfestingu nauðasamnings, geta slíkar upplýsingar verið nauðsynlegar svo héraðsdómur geti lagt heildstætt mat á kröfuna. Staðfesting á slíkri kröfu getur verið lokatækifæri skuldara að ná heildstæðum samningi við sína kröfuhafa og því oft miklir hagsmunir í húfi.

Um 16. gr.

Lagt er til að upptalning í staflíðum a-c um hvað skuli koma fram í frumvarpi til nauðasamnings til greiðsluaðlögunar skuli falla brott. Þess í stað verði bætt við ákvæðið að í frumvarpinu skuli tiltaka, eftir því sem við á, sömu upplýsingar og komu fram í frumvarpi til samnings um greiðsluaðlögun, sbr. 2. mgr. 16. gr., þar sem það er í samræmi við þá framkvæmd sem viðhöfð er.

Um 17. gr.

Ákvæði 21. gr. fjallar um skiptingu greiðslna milli kröfuhafa. Lagðar eru til ýmsar efnisbreytingar sem og breytingar á orðalagi. Er því um að ræða alveg nýja uppsetningu á ákvæðinu. Grunnreglur ákvæðisins verða þó þær sömu og verið hefur, varðandi greiðslur til veðhafa, kröfuhafa utan greiðsluaðlögunar og kröfuhafa sem eiga óveðtryggðar kröfur. Þó er lagt til að fellt verði brott úr ákvæðinu að fastar mánaðargreiðslur af veðkröfum megi ekki nema lægri fjárhæð en þeirri sem ætla má samkvæmt mati umsjónarmanns að svari til hæfilegrar leigu á almennum markaði fyrir eignina. Jafnframt er fellt brott úr ákvæðinu að þegar greiddar eru lægri mánaðargreiðslur af veðkröfum skuli þær ekki vera lægri en sem nemur 60% af hæfilegri leigu. Það hefur valdið vandkvæðum í framkvæmd að finna út hvað skuli vera hæfilegt leiguverð auk þess að það tengja leiguverð við afborganir veðkrafna á tímabili greiðsluaðlögunar, telst að mati umboðsmanns ekki eðlileg reikniregla sem þjóni hagsmunum skuldara.

Þá er lagt til að tenging við lög nr. 50/2009 um tímabundna greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna á íbúðarhúsnæði í núgildandi a-lið 1. mgr. ákvæðisins verði felld brott. Einstaklingar þurfi því ekki lengur að óska eftir því hjá sýslumanni að afmá veðbönd af yfirveðsettum eignum, þegar minna en þrjú mánuðir eru til loka tímabils greiðsluaðlögunar. Þess í stað er í frumvarpinu lagt til að settur verði nýr kafli í lögin, VI. kafli a., þar sem hlutverk sýslumanns færist yfir til umboðsmanns skuldara samkvæmt nýjum reglum um afmáningu veðréttinda.

Hið nýja ákvæði 21. gr., felur í sér skýrar efnisreglur um hvernig beri að skipta fjármunum milli kröfuhafa, annars vegar þeirri afborgunarfjárhæð sem reiknuð hefur verið út á grundvelli 16. gr. og er miðlað til kröfuhafa mánaðarlega, sem og þeim fjármunum sem miðla skal til kröfuhafa í eingreiðslu. Slíkir fjármunir geta t.d. verið tilkomnir vegna þess sparnaðar sem skuldari lagði til hliðar meðan frestun greiðslna stóð yfir eða vegna sölu eignar.

Samkvæmt 2. mgr. er lagt til að veðkröfur sem hvíla á eignum sem skuldari heldur eftir, ásamt kröfum sem greiðsluaðlögun tekur ekki til skv. 1. mgr. 3. gr. hafi forgang til greiðslna skv. 1. mgr., þ.e. þeirrar afborgunarfjárhæðar sem miðlað er mánaðarlega. Ákvæðið er að mestu efnislega samhljóma núgildandi ákvæði, að teknu tilliti til framangreindra breytinga. Samkvæmt a- og b- lið 1. mgr. skal skuldari, sem heldur eftir eign sem veðkröfur hvíla á, ávallt fyrst gera full skil á kröfum sem lögveðs- eða lögtaksréttur er fyrir og gjaldfallnar voru áður en umsókn um greiðsluaðlögun var samþykkt, áður en greiddar eru mánaðarlegar

raunafborganir af veðkröfunum sjálfum, sem eru innan verðmætis eignarinnar. Heimilt yrði að láta bílasamninga fá sama forgang til mánaðarlegra greiðslna og bílalán, þrátt fyrir að ákvæðið taki eingöngu til veðkrafna, þar sem slíkir samningar eru af sama meidi.

Í nógildandi ákvæði kemur fram að kröfur sem greiðsluaðlögun tekur ekki til, sbr. 1. mgr. 3. gr., skulu greiddast að fullu. Í c-lið 1. mgr. er lögð til breyting á þessu orðalagi á þann veg að kröfur sem greiðsluaðlögun tekur ekki til skv. 1. mgr. 3. gr. skulu greiddar að fullu, annað hvort strax í upphafi greiðsluaðlögunar eða í samræmi við samkomulag við hlutaðeigandi kröfuhafa. Með vísun til að þær skuli greiddar strax í upphafi greiðsluaðlögunar, er átt við þau tilvik þegar fjárhæð kröfunnar telst það óveruleg að hægt er að nýta afborgunarfjárhæð skv. 16. gr., strax á fyrsta mánuði greiðsluaðlögunar, eða mögulega fyrstu mánuðum tímabils, til að greiða kröfuna upp. Ákvörðun um slíka uppgreiðslu kann að ráðast af ýmsum þáttum, einkum hvort greiða þarf jafnframt af lögveðskröfum og veðkröfum en það leiðir síður til að fyrstu mánuðir tímabils séu notaðir til að greiða upp kröfur utan greiðsluaðlögunar. Ef ekki er hægt að greiða kröfu utan greiðsluaðlögunar strax í upphafi, skal lagt til grundvallar samkomulag um mánaðarlegar greiðslur við hlutaðeigandi kröfuhafa, í samningi um greiðsluaðlögun. Breyting á orðalaginu er í takt við túlkun á nógildandi lagaákvæði. Í 2. másl. c-liðar 1. mgr. er lagt til það nýmæli að heimilt verði að ákveða að kröfur skv. d- og g-liðum 1. mgr. 3. gr. skuli greiddar skv. d-lið 21. gr. eða að veittur sé gjaldfrestur á þeim, þjóni það hagsmunum skuldara. Með vísun til krafna skv. þessum staflíðum er átt við fésektir, kröfur um vangoldinn virðisaukaskatt, kröfur um afdregna vangoldna staðgreiðslu opinberra gjalda, kröfur um skaðabætur vegna tjóns sem samkvæmt dómi hefur verið valdið með refsiverðu athæfi og meðlagskröfur Innheimtustofnunar sveitarfélaga. Allar kröfurnar standa utan greiðsluaðlögunar. Með þessari breytingu verður því heimilt að ákveða í frumvarpi að greitt verði af hlutaðeigandi kröfum í samræmi við hvernig greitt er af óveðtryggðum kröfum innan greiðsluaðlögunar, þ.e. að kröfuhafar fái greitt hlutfallslega eftir fjárhæð krafna sinna. Eingöngu er um að ræða heimildarákvæði og því getur umsjónarmaður ákveðið að nýta ekki þessa heimild. Í ákveðnum tilfellum getur verið hagstætt fyrir skuldara að þurfa ekki að semja sérstaklega um ákveðnar afborganir af framangreindum kröfum sem standa utan greiðsluaðlögunar og að greiðslum sé miðlað til kröfuhafans af greiðslumiðlunarbanka. Í einhverjum tilfellum getur verið betra fyrir skuldara að greiða sem fyrst upp kröfur sem standa utan greiðsluaðlögunar. Heimildin skal að jafnaði ekki nýtt ef hún felur í sér að kröfuhafar utan greiðsluaðlögunar fá greiddar óverulegar fjárhæðir á tímabili greiðsluaðlögunar, í ljósi hárrar heildarfjárhæðar óveðtryggðra krafna innan greiðsluaðlögunar. Þá geta fleiri þættir leitt til þess að heimildin verði ekki nýtt, t.d. kann að vera ákveðið að sparnaði í greiðsluskjóli verði ráðstafað til að greiða upp kröfur utan greiðsluaðlögunar eða það þjónar ekki greiðsluaðlögunarumleitunum að hlutaðeigandi kröfuhafar utan greiðsluaðlögunar fái greitt hlutfallslega eftir fjárhæð. Umsjónarmaður getur því metið hvort hann nýti heimildina út frá hagsmunum skuldara hverju sinni. Þrátt fyrir að umsjónarmaður nýti heimildina, getur það jafnframt gerst síðar í ferlinu að kröfuhafar innan greiðsluaðlögunar eða hlutaðeigandi kröfuhafar utan greiðsluaðlögunar mótmæla að hinir síðarnefndu fái greitt í samræmi við d-lið 1. mgr. 21. gr. eða gjaldfrestur verði á kröfunum á tímabili greiðsluaðlögunar. Gert er ráð fyrir að eingöngu sé kveðið á um gjaldfrest af framangreindum kröfum sem standa utan greiðsluaðlögunar ef niðurstaða greiðslumats er sú að skuldari er með óverulega eða enga greiðslugetu.

Í 2. mgr. er lagt til að í ákvæðinu komi fram það nýmæli að umsjónarmanni sé heimilt að leggja til að óverulegar óveðtryggðar kröfur skuli greiddar að fullu komi til greiðslna á óveðtryggðum kröfum. Er þessi tillaga í samræmi við breytingu á 3. gr. laganna, þar sem fellt

er brott ákvæði um að kröfur að óverulegri fjárhæð standi utan greiðsluaðlögunar. Þess í stað er lagt til að þær standi innan greiðsluaðlögunar, en heimilt sé að ákveða í greiðsluáætlun að þær séu greiddar að fullu. Er þá gert ráð fyrir að það sé jafnan gert í upphafi greiðsluaðlögunartímabils. Er hér eingöngu átt við kröfur sem teljast óverulegar. Er þá miðað við að krafan teljist það lág að ótækt teljist að hún fái greitt hlutfallslega eftir fjárhæð á tímabili greiðsluaðlögunar, út frá þeirri vinnu sem leggst á greiðslumiðlunarbanka við að miðla greiðslum. Að jafnaði getur það átt við um kröfur sem eru nokkur þúsundir króna.

Í 3. mgr. er lagt til það nýmæli að sett verði skýrt ákvæði um meðferð þeirra fjármuna sem skuldari hefur lagt til hliðar í greiðsluskjóli eða þegar ráðstafa þarf annars konar eingreiðslu. Samkvæmt ákvæðinu skal umsjónarmaður ákveða skiptingu fjármuna milli kröfuhafa með hliðsjón af reglum 1. mgr. og 2. mgr. ákvæðisins og hagsmunum skuldara, með einni greiðslu í upphafi tímabils greiðsluaðlögunar. Það getur t.d. þjónað hagsmunum skuldara að greiða upp ákveðnar kröfur sem standa utan greiðsluaðlögunar, s.s. fésektir, einkum til að koma í veg fyrir að beitt verði vararefsingu. Þessu til stuðnings skal vísað til að í 1. mgr. kemur fram að kröfur sem greiðsluaðlögun tekur ekki til skv. 1. mgr. skulu greiddar að fullu, annað hvort strax í upphafi greiðsluaðlögunar, ef hægt er, eða í samræmi við samkomulag við hlutaðeigandi kröfuhafa. Ef einstaklingur er í vanskilum með lögveðskröfur kann jafnframt að þjóna hagsmunum hans að greiða þær upp í eingreiðslu eða að hluta séu fjármunir til staðar. Þá kann að vera hagstætt fyrir skuldara að gera upp að hluta eða öllu leyti fjárnám sem hvílir á eign skuldara. Meta þarf hvert og eitt mál út frá aðstæðum skuldara. Almenna reglan skal engu að síður vera sú að hafa skal hliðsjón af reglum 1. mgr. og 2. mgr. ákvæðisins við ráðstöfun eingreiðslu, sem felur í sér að veðkröfur og kröfur sem greiðsluaðlögun tekur ekki til hafa forgang til eingreiðslunnar. Skal þá almennt miðað við að eingreiðsla fari upp í þær raunafborganir af veðkröfum innan verðmætis eignar, sem veðhafar hefðu fengið greitt, ef ekki kæmi til greiðsluskjóls. Séu fjármunir enn til staðar, þegar búið er að mæta þeim afborgunum og mögulega greiða kröfuhöfum utan greiðsluaðlögunar, skal fjármunum ráðstafað til óveðtryggðra krafna og sá hluta veðkrafna sem er yfir verðmæti eignar, hlutfallslega eftir fjárhæð krafna.

Í 5. mgr. er lagt til það nýmæli að umboðsmaður skuldara hafi heimild til að óska eftir upplýsingum frá hlutaðeigandi fjármálafyrirtæki, hvort skuldari hafi staðið við greiðslur skv. samningi um greiðsluaðlögun, til að veita skuldara ráðgjöf um rétt til breytinga á samningi skv. VII. kafla. Að mati umboðsmanns skuldara er mikilvægt að embættið hafi slíka heimild til að geta haft samband við einstaklinga sem er í vanskilum með samninga um greiðsluaðlögun, sem mögulega hafa ekki brugðist við aðstæðum og óskað eftir breytingu á samningi, þegar sá réttur er til staðar. Jafnframt er mikilvægt að embættið hafi heimild til að fá upplýsingar um vanskil samninga, þar sem umboðsmaður skuldara fær nýtt hlutverk skv. nýju ákvæði í breytingarkafli laganna, þess efnis að tilkynna kröfuhöfum um ógildingu samnings, ef vanskil hafa verið á samningi samfellt í sex mánuði. Það er því mikilvægt að embættið geti nálgast upplýsingar um vanskil samninga til að hafa samband við skuldara að fyrra bragði og þannig mögulega hindrað ógildingu samninga.

Að öðru leyti þarfnast greinin ekki skýringa.

Um 18. gr.

Í núgildandi 22. gr. er kveðið á um meðferð umdeilda krafna. Ákvæðið hefur aldrei verið notað í framkvæmd þar sem ýmsir vankantar eru á ákvæðinu. Ágallarnir eru m.a. þeir að ekki er talið hægt að leggja þá ábyrgð á umsjónarmann að meta kröfu umdeilda, þar sem ákveðin réttaráhrif fylgja þeirri ákvörðun skv. ákvæðinu. Þá er ekki gert ráð fyrir þeim aðstæðum í

ákvæðinu, að skuldari hafi ekki fjármuni til reiðu til að skipta á milli kröfuhafa. Ákvæðið kveður á um að ef ekki eru gerðar ráðstafanir, til þess að fá skorið úr um gildi kröfunnar innan sex mánaða frá því að samningur um greiðsluaðlögun komst á, skuli umboðsmaður skuldara skipta fjármunum, sem umdeildur kröfuhafi átti rétt á, til annarra kröfuhafa. Í ákvæðinu er hins vegar ekki tilgreint hvaða stöðu hin umdeilda krafa hefur, þ.e. hvort litið sé á að hún sé gild eða fallin niður. Með vísan til mats embættis umboðsmanns skuldara er því lagt til að fella ákvæðið brott, enda er sú tillaga jafnframt gerð í frumvarpi þessu að ef skuldari lýsir því yfir að krafa sé umdeild og hann ætli að fá skorið úr um gildi hennar, þá geti það leitt til synjunar, þar sem óleyst fjárhagsleg málefni geta hindrað að greiðsluaðlögunarumleitani ná fram að ganga. Er því lagt til að sett verði nýtt ákvæði í 22. gr. um gjaldfrest eða lægri afborganir veðlána, þar sem heimild til að greiða lægri afborganir er felld úr ákvæði 21. gr. samkvæmt frumvarpi þessu.

Samkvæmt því sem hér er lagt til felur nýja ákvæði 22. gr. í sér nýmæli þess efnis að umsjónarmanni verði heimilt að leggja til í frumvarpi að greidd verði tímabundið lægri mánaðargreiðsla til greiðslu veðkrafa, eða veittur gjaldfrestur á þeim ef óveruleg eða engin greiðslugeta er til staðar, ef uppi eru sérstakar eða tímabundnar aðstæður. Skal tímabil breytts greiðslufyrirkomulags samkvæmt þessu ákvæði alla jafna ekki vera lengra en eitt ár. Með tímabundið lægri mánaðargreiðslu er átt við að ef greiðslugeta skuldara dugar ekki til að greiða raunafborganir af veðkröfum sem eru innan verðmætis eignarinnar, sbr. 21. gr., megi leggja til að skuldari greiði lægri greiðslur sem nemur þeirri fjárhæð sem hann hefur tók á, sbr. útreiknaða mánaðarlega greiðslugetu skv. 16. gr. laganna. Í ákvæðinu er ekki mælt fyrir um að greiðslurnar þurfi að nema ákveðinni lágmarksfjárhæð, þar sem rök eru ekki fyrir því að binda ákvæðið við slíka reiknireglu, sbr. framangreinda umfjöllun í skýringum við 17. gr. frumvarpsins um nógildandi lagaákvæði, sem tengir lágmarksgreiðslu við 60% af hæfilegu leiguverði. Ákvæðið felur jafnframt í sér það nýmæli að hægt sé að kveða á um gjaldfrest á veðkröfum, en nógildandi lög eru ekki skýr hvað það varðar.

Það yrði skilyrði samkvæmt ákvæðinu að uppi væru sérstakar eða tímabundnar aðstæður. Með vísun til sérstakra aðstæðna er átt við ef greiðslubyrði af veðlánnum hækkar mikið af ástæðum sem skuldari ber ekki ábyrgð á, t.d. í kjölfar tíðra vaxtahækkana. Ákvæðið gæti þannig t.d. átt við þá einstaklinga sem ráða ekki við greiðslu óverðtryggðra lána á breytilegum vöxtum, annað hvort vegna þess að breytilegir vextir hafi hækkað mikið, eða tímabil fastra vaxta hafi liðið undir lok og vaxtahækkun á veðlánnum í kjölfarið teljist óviðráðanleg. Einnig kunna einstaklingar að vera í þeirri stöðu að hafa samið um fasta vexti á veðlánnum í kjölfar hækkunar á breytilegum vöxtum, en geta ekki mætt greiðslubyrði þeirra lána til lengri tíma litið. Með þessu ákvæði er m.a. litið til þeirra aðstæðna sem uppi eru í íslensku þjóðfélagi þegar breytingarfrumvarp þetta er ritað, þar sem verðbólga mælist há og peningastefnunefnd Seðlabanka Íslands hefur kveðið á um 14. stýrivaxtahækkunina í röð. Með því að nýta heimild ákvæðisins til að mæta einstaklingum, sem standa frammi fyrir framangreindum aðstæðum, er verið að veita einstaklingum ákveðið ráðrúm til að vera í skilum sem og veita þeim færi á að fresta að endurfjármagna í verðtryggð lán, með þeirri von að vextir lækka aftur að liðnu ári.

Með tímabundnum aðstæðum er einkum átt við sams konar aðstæður og nógildandi löggjöf tekur til. Undir tímabundnar aðstæður geta því fallið tilvik þegar ætla má að skuldari sé í tímabundnum greiðsluferfiðleikum vegna tekjulækkunar sem getur stafað af t.d. veikindum eða atvinnuleysi, þar sem líkur eru á að fjárhagur batni aftur.

Samkvæmt ákvæðinu skal tímabil breytts greiðslufyrirkomulags alla jafna ekki vera lengra en eitt ár. Teljast það hæfileg tímamörk, þar sem alla jafna ætti ekki að nýta slíka heimild til

lengri tíma. Í því sambandi ber að hafa í huga að einstaklingar sem eru með gjaldfrest á veðlánnum eða greiða lægri afborganir, þurfa á móti að þola hækkanir á höfuðstól vegna þeirra aðgerða og því er eingöngu tímabundið verið að veita fólki ráðrúm í erfiðum aðstæðum. Almennt þyrfti þá að taka á vandanum með öðrum leiðum sé hann enn til staðar að liðnu tímabilinu.

Um 19. gr.

Lagt er til að settur verði nýr kafli í lögin, VI. kafli a., sem heitir afmáning veðbanda og meðferð krafna í greiðsluaðlögun, með þremur nýjum greinum. Líkt og að framan greinir þá er lögð til sú breyting á 21. gr. að einstaklingar þurfa ekki lengur að óska eftir afmáningu veðréttinda af fasteign þegar minna en þrjú mánuðir eru til loka tímabils greiðsluaðlögunar eftir reglum 12. gr. laga nr. 50/2009, um tímabundna greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna á íbúðarhúsnæði. Samkvæmt hinu síðarnefnda ákvæði, annast embætti sýslumanna meðferð beiðna um afmáningu veðréttinda af yfirveðsettum eignum, en með breytingunni mun hlutverk sýslumanns færast til umboðsmanns skuldara samkvæmt nýjum ákvæðum. Ef skuldari leitar hins vegar eftir tímabundinni greiðsluaðlögun fasteignaveðkrafna á grundvelli laga nr. 50/2009, kann að reyna á hlutverk sýslumanns skv. þeim lögum. Ástæða breytingarinnar er sú að embætti sýslumanna teljast almennt ekki í stakk búin til að framkvæma greiðslumat sem þörf er á við mat á skilyrðum þess hvort afmáning veðbanda fari fram. Telst það eðlileg breyting að mat á hvort veita skuli afmáningu veðréttinda fari fram hjá embættinu, sem hvort eð er hefur lagt mat á greiðslugetu skuldara og er með allar upplýsingar um fjárhag hans, í kjölfar víðtækrar gagnaöflunar sem fer fram við málsmeðferðina. Þessu til stuðnings ber jafnframt að benda á að í mörg ár, óskuðu einstaklingar eftir því að embætti umboðsmanns skuldara framkvæmdi greiðslumatið, sem lagt var til grundvallar við málsmeðferð hjá sýslumanni.

Í a-lið er lagt til samkvæmt nýju ákvæði í 23. gr. a. að málsmeðferð verði önnur í kjölfar beiðnar um afmáningu veðréttinda, en kemur fram í 12. gr. laga nr. 50/2009. Nánar tiltekið er lagt til að skuldari geti óskað eftir því við umsjónarmann, áður en frumvarp er sent til kröfuhafa skv. 17. gr., að veðréttindi sem standi til tryggingar veðkröfum og nema hærri fjárhæð en svarar til verðmætis fasteignarinnar, verði afmáð af eigninni. Að mati embættis umboðsmanns skuldara væri það eðlilegri málsmeðferð að leggja mat á yfirveðsetningu fasteignar á meðan greiðsluaðlögunarumleitani standa yfir, í stað þess að gera það við lok tímabils greiðsluaðlögunar. Ef þörf er á að afmá slík veðréttindi myndu veðkröfur breytast í óveðtryggðar kröfur, sem hægt yrði að semja um í samningi til greiðsluaðlögunar. Ákveðin vandkvæði geta fylgt því að þurfa að meta fjárhag aftur við lok greiðsluaðlögunar, auk þess sem það er kostnaðarsamara fyrir hlutaðeigandi stjórnvald sem þarf að afla nýrra fjárhagsupplýsinga um viðkomandi. Þess í stað liggja allar upplýsingar fyrir um fjárhagsstöðu skuldara ef hann óskar eftir afmáningu veðréttinda. Í framkvæmd hefur verið misbrestur á að einstaklingar hafi sótt um innan rétttra tímamarka við lok greiðsluaðlögunar og hafa sumir misst af rétti sínum til að leggja fram beiðni um afmáningu. Til þess að umsjónarmaður fallist á beiðnina, þarf að vera ljóst á grundvelli greiðslumats að skuldari verði um fyrirséða framtíð ófær um að standa í fullum skilum með greiðslu allra veðskulda, en geti þó staðið í fullum skilum með þær veðskuldir sem hvíla á eigninni í kjölfar afmáningar veðréttinda. Þessi skilyrði eru þau sömu og koma nú fram í 12. gr. laga nr. 50/2009. Við mat á hvenær skuldari telst um fyrirséða framtíð ófær, nægir ekki að greiðsluferfiðleikar skuldara séu tímabundnir, t.d. vegna tímabundins atvinnuleysis, heldur þarf að vera nokkurn veginn ljóst, á grundvelli mats á aðstæðum skuldara, að ekki sé að vænta breytinga á tekjum þannig að skuldari geti

staðið undir öllum veðskuldum að fullu. Þá þarf að vera ljóst að viðkomandi hafi þó greiðslugetu til að standa undir veðskuldum sem hvíla áfram á eigninni í kjölfar afmáningar þeirra veðréttinda sem eru umfram 100% af verðmæti eignarinnar. Ef skuldari gæti ekki staðið undir þeim veðskuldum, bæri að hafna beiðninni og kæmi þá jafnframt til skoðunar hvort skuldari geti haldið eign sinni eða hvort leggja þurfi til sölu hennar. Upp geta komið þau tilvik að skuldari hefur ekki tók á að greiða að fullu af öllum veðskuldum sínum fyrir afmáningu, en gæti þó greitt meira en eingöngu af þeim veðskuldum sem myndu hvíla á eigninni eftir afmáningu veðréttinda. Þrátt fyrir að greiðslugeta skuldara sé þá hærri en sem nemur afborgunum veðskulda miðað við 100% veðsetningu, skal engu að síður samþykkja beiðni skuldara um afmáningu teljist hann ekki geta greitt af öllum veðskuldum sínum fyrir afmáningu.

Umsjónarmaður máls skal leiðbeina skuldara sem kann að vera með yfirveðsetta eign um þann rétt sinn að óska eftir afmáningu veðréttinda. Í 2. mgr. a-liðar er lagt til að þegar skuldari hefur lagt fram beiðni um afmáningu, skuli umsjónarmaður óska eftir að löggiltur fasteignasali meti verðmæti fasteignar og ber þá umboðsmaður skuldara kostnað af slíku verðmati. Skal verðmatið lagt til grundvallar nema skuldari og veðhafar sem hafa hagsmuna að gæta af niðurstöðu þess vilji afla á sinn kostnað annars verðmats. Veðhafi telst ekki hafa hagsmuna að gæta, nema það reyni á afmáningu veðréttinda vegna þeirra veðkrafna sem hann á. Afli skuldari og/eða veðhafar annars verðmats, skal meðaltal verðmatanna lagt til grundvallar.

Í 3. mgr. a-liðar er kveðið á um kærurétt skuldara telji umsjónarmaður að ekki séu skilyrði uppfyllt fyrir afmáningu veðréttinda. Veðhafar sem hafa hagsmuna að gæta, gætu samkvæmt ákvæðinu jafnframt kært ákvörðun embættis umboðsmanns skuldara um að skuldari uppfylli skilyrði fyrir afmáningu veðréttinda. Þá er lagt til í 4. mgr. að ef sú niðurstaða fengist að beiðnin um afmáningu veðréttinda skuli ná fram að ganga skuli umsjónarmaður óska eftir að sýslumaður hlutist til um afmáningu veðréttinda. Umsjónarmaður skal þó ekki óska eftir að sýslumaður þinglýsi nýjum höfuðstól skuldarinnar sem veðréttindi eru fyrir, nema frumvarp til greiðsluaðlögunar hafi verið samþykkt af kröfuhöfum. Umsjónarmaður skal engu að síður miða við í frumvarpi hvaða kröfur teljast óveðtryggðar út frá verðmati fasteignarinnar, ef afmáning veðréttinda færi fram. Er því samið um í frumvarpi fyrir fram hver meðferð afmáðra krafna verður, ef samningur fæst samþykktur. Ástæða þess að ekki skal óska eftir að sýslumaður framkvæmi sjálfa afmáninguna, er að sú staða gæti komið upp að kröfuhafi komi í veg fyrir að greiðsluaðlögun nái að ganga. Það væri ekki réttlætanlegt með tilliti til hagsmuna veðhafa, að afmá veðréttindi af fasteign skuldara fyrir en ljóst er að frumvarp til greiðsluaðlögunar sé samþykkt. Afmáning veðréttinda er því alltaf bundin því skilyrði að samningur nái fram að ganga. Ef frumvarp til greiðsluaðlögunar fæst ekki samþykkt, getur skuldari leitað nauðasamnings skv. lögum um gjaldþrotaskipti nr. 21/1991 og/eða tímabundinnar greiðsluaðlögunar fasteignaveðkrafna skv. lögum nr. 50/2009. Skuldari getur þó sótt um afmáningu veðréttinda við lok tímabundinnar greiðsluaðlögunar sbr. 12. gr. laga nr. 50/2009, sé þörf á.

Í b-lið ákvæðisins er lagt til að það verði sérstök grein um meðferð óveðtryggðra krafna, en sambærilegt ákvæði er nú í 3. gr. laganna sem fellt er brott með breytingafrumvarpi þessu. Ákvæðið tekur eingöngu til óveðtryggðra krafna, í ljósi þess að önnur ný ákvæði kveða á um meðferð veðlána.

Þá er í c-lið lagt til að það verði sérstök grein um hvað felist í efnidum krafna á grundvelli samnings til greiðsluaðlögunar. Í núgildandi 21. gr., kemur fram að efndir kröfu í samræmi við samning um greiðsluaðlögun hafi sömu áhrif og ef krafan hefði verið efnð eftir upphaflegu efni sínu. Reynslan hefur sýnt að ákvæðið hefur ekki vægi gagnvart kröfuhöfum þegar á það

hefur reynt og því er lagt til að breyting verði á orðalagi þess og að ákvæðið færist undir VI kafla a. Nánar tiltekið er lagt til að orðalagið verði á þann veg að kröfur teljast vera efnar á tímabili greiðsluaðlögunar hvort sem skuldari greiðir af þeim í samræmi við greiðsluáætlun samnings eða veittur sé gjaldfrestur á þeim. Í ákvæðinu felst að hafi kröfuhafi gjaldfellt kröfu sína, ber honum að draga þá gjaldfellingu til baka. Þá er með öllu óheimilt af hálfu kröfuhafa að líta svo á að skuldari hafi ekki efnt upphaflega samningsskilmála og að heimilt sé ganga að ábyrgðarmanni fyrir greiðslu kröfunnar á tímabili greiðsluaðlögunar.

Um 20. gr.

Í 24. gr. er fjallað um breytingu á samningi um greiðsluaðlögun að kröfu skuldara. Lagðar eru til töluverðar breytingar á ákvæðinu í takt við þá framkvæmd sem hefur þróast á þeim málum sem fara í breytingarferli, auk þess finna má í ákvæðinu nýmæli. Nánar tiltekið er kveðið á um það nýmæli í 1. mgr. að skuldari getur óskað eftir því við embætti umboðsmanns skuldara að það samþykki að veittur verði gjaldfrestur á allt að þremur gjalddögum samkvæmt samningi, án þess að breytingin sé borin undir kröfuhafa, ef upp koma sérstakar og ófyrirsjáanlegar aðstæður sem veikja getu hans til að uppfylla skyldur samkvæmt samningi. Skal þá tímabil greiðsluaðlögunar lengjast sem nemur þeim gjalddögum sem veittur er frestur á. Í ljósi þess að tímabil greiðsluaðlögunar lengist og um fáa mánuði er að ræða, telst það inngríp í efnir á kröfum sem hér um ræðir það lítilvægt að embætti umboðsmanns skuldara geti tekið ákvörðun um breytinguna einhliða og njóta kröfuhafar ekki andmælaréttar gagnvart þeirri ákvörðun. Skuldari myndi þó alltaf geta kært synjun um slíka breytingu til úrskurðarnefndar velferðarmála. Að mati umboðsmanns skuldara myndi slík heimild stuðla að aukinni skilvirkni í breytingarmálum, þar sem reynslan hefur sýnt að algengt sé í breytingarmálum að einstaklingar þurfi eingöngu á tímabundnum gjaldfresti að halda. Er þá miðað við að einstaklingur geti eingöngu sótt um frestun á þremur gjalddögum samanlagt á tímabili greiðsluaðlögunar. Það færi svo eftir aðstæðum, hvort skuldari óskar þrisvar sinnum eftir frestun á einum gjalddaga skv. samningi eða þurfi t.d. á gjaldfresti að halda samfellt í tvo mánuði eða þrjá.

Sé þörf á annars konar breytingu en framangreindri, er lagt til að skuldari geti óskað eftir því við embætti umboðsmanns skuldara, áður en tímabil greiðsluaðlögunar er á enda, að það hafi milligöngu um breytingu á samningi gagnvart kröfuhöfum. Yrði það þá skilyrði að upp hafi komið sérstakar eða ófyrirsjáanlegar aðstæður sem veikja getu hans til að uppfylla skyldur samkvæmt samningi eða sem leiða til þess að breyta þurfi að öðru leyti skilmálum samnings. Í núgildandi ákvæði er eingöngu miðað við ófyrirsjáanlegar aðstæður, en með ákvæðinu er lagt til að sérstakar aðstæður yrðu einnig skoðaðar. Margvíslegar breytingar geta orðið á högum skuldara sem kunna að réttlæta breytingar á greiðsluaðlögun og er ekki hægt að telja þær aðstæður upp með tæmandi hætti. Með ófyrirsjáanlegum aðstæðum er t.d. átt við tekjulækkun hjá skuldara í kjölfar veikinda eða atvinnuleysis eða skuldari þarf að mæta ófyrirséðum nauðsynlegum kostnaði. Undir sérstakar aðstæður geta fallið tilvik, þar sem miklar hækkningar hafa orðið á almennum framfærslukostnaði, að ekki telst ásættanlegt að skuldari sé skuldbundinn að greiða umsamda afborgunarfjárhæð samkvæmt samningi. Ákvæðinu er ekki ætlað að taka til tilvika þar sem hefðbundnar sveiflur eru á hækkun framfærslukostnaðar, heldur eingöngu tilvika þar sem ljóst er að um mikinn forsendubrest er að ræða. Meta þarf hvert og eitt mál fyrir sig, en mikilvægt er að embættið afli nýrra tekjuupplýsinga við málsmeðferðina.

Líkt og framan greinir þá er hægt að óska eftir breytingu ef framangreindar aðstæður veikja getu til að uppfylla skyldur samkvæmt samningi eða sem leiða til þess að breyta þurfi að öðru leyti skilmálum samnings. Með breytingum á skilmálum samnings, er átt við ef þörf er á að lengja samningstímabil eða semja um eftirgjöf krafna, þar sem upphaflegu forsendur stóðust ekki, t.d. þegar vonir stóðu til að hagur skuldara myndi vænkast en það gekk ekki eftir og ekki má vænta frekari breytinga á fjárhagsstöðu. Samkvæmt nügildandi lagaákvæði þá er ekki unnt að krefjast breytinga á samningi um greiðsluaðlögun fyrr en skuldari hefur fullreynt að ná þeim fram með samningum við alla kröfuhafa. Náist slíkt samkomulag skal það lagt fyrir umboðsmanns skuldara og taka breytingarnar ekki gildi fyrr en umboðsmaður skuldara hefur samþykkt þær. Það kom fljótt í ljós, þegar reyndi á fyrstu málin í breytingaferli á grundvelli laganna, að illa gekk fyrir skuldara að ná fram breytingum við sína kröfuhafa, einkum ef um marga kröfuhafa var að ræða í málinu. Þróaðist framkvæmdin því í þann farveg að skuldarar lögðu fram beiðni um að embættið annaðist milligöngu um breytingu á samningi um greiðsluaðlögun. Er því lagt til með hinu nýja ákvæði að einstaklingar þurfi ekki sjálfir að ná fram breytingum í frjálsum viðræðum, heldur að embættið annist milligönguna.

Lagt er til að í 3. mgr. sé kveðið á um að tillaga um breytingu sé samin í samráði við skuldara og í samræmi við ákvæði þessara laga, fallist umboðsmaður skuldara á að hefja milligöngu um samningaviðræður. Það að tillagan sé samin í samræmi við ákvæði laganna, felur í sér að skuldari getur ekki lagt til tillögur sem eru ónauðsynlegar, s.s. eftirgjöf skulda, ef ekki er talin þörf á því út frá útreikningi á greiðslugetu viðkomandi. Markmið greiðsluaðlögunar er að koma á jafnvægi milli skulda og greiðslugetu þannig að raunhæft sé að skuldari geti staðið við skuldbindingar sínar um fyrirsjáanlega framtíð. Þá er lagt til að tillagan um breytingu sé eingöngu send til allra kröfuhafa sem lýstu kröfu skv. 10. gr., sbr. þær breytingar sem lagðar eru til á 17. gr. laganna. Er talið eðlilegt að eingöngu þeir kröfuhafar sem höfðu upphaflega andmælarétt gagnvart frumvarpi til greiðsluaðlögunar, hafi andmælarétt gagnvart tillögu um breytingu á samningi. Kröfuhafi sem lýsir ekki við umboðsmann skuldara að hann leggist gegn tillögunni telst hafa samþykkt hana. Ef tillagan telst samþykkt af öllum þeim kröfuhöfum sem lýstu kröfu, tekur hún þá þegar gildi.

Í 5. mgr. er lagt til að ef tillagan telst ekki samþykkt þá geti skuldari engu að síður, líkt og heimilt er skv. nügildandi lögum, lagt fram kröfu til umboðsmanns að skilmálum samnings verði breytt í samræmi við tillöguna. Embættið þarf að leggja sérstakt mat á hvort slík krafa sé samþykkt, þar sem samþykkt krafa felur í sér þvingaða breytingu. Kröfuhafar hafa þó alltaf rétt til að kæra þá ákvörðun til úrskurðarnefndar. Við mat á kröfunni ber að líta til þess hvort komið hafi fram upplýsingar sem leiða til þess að hafna beri breytingunni og hvert sé viðhorf þeirra kröfuhafa sem hafa andmælt tillögunni. Fallist umboðsmaður á kröfuna, tekur breytingin ekki gildi fyrr en kærufrestur er liðinn eða niðurstaða úrskurðarnefndar liggur fyrir. Synji embættið kröfunni, getur skuldari kært þá ákvörðun til úrskurðarnefndar.

Lagt er til að í 6. mgr. verði kveðið á um hver málsmeðferðin skuli vera, þegar skuldara á tímabili greiðsluaðlögunar, er gert kunnugt um kröfu sem stofnaðist áður en umsókn um greiðsluaðlögun var samþykkt. Samkvæmt ákvæðinu verður krafan felld undir greiðsluaðlögunina, ef umboðsmaður skuldara telur það hafa óveruleg áhrif gagnvart öðrum kröfuhöfum. Er það breyting frá nügildandi lagaákvæði, þar sem krafan er sjálfkrafa felld undir greiðsluaðlögunina. Með vísun til óverulegra áhrifa er átt við þau tilvik þegar samningur kveður á um gjaldfrest eða hlutdeild kröfunnar í afborgunarfrjárhæð verður það lág að það telst ekki íþyngjandi gagnvart öðrum kröfuhöfum. Í ákvæðinu er svo kveðið á um að ef það er mat umboðsmanns skuldara að það sé íþyngjandi gagnvart kröfuhöfum að fella slíka kröfu undir greiðsluaðlögunina án samþykkis kröfuhafa, getur skuldari lagt fram beiðni í samræmi við 2.

mgr. Það telst ekki réttlætanlegt að kröfuhafi sem hefur samþykkt frumvarp til greiðsluaðlögunar á ákveðnum forsendum, m.a. áætluðum greiðslum á tímabili greiðsluaðlögunar, þurfi svo að fallast á það, án þess að geta mótmælt því, að hlutdeild hans í afborgunarfjárhæð lækki það mikið að íþyngjandi telst, vegna þeirrar kröfu sem á að fella undir greiðsluaðlögunina. Í slíkum tilvikum þarf skuldari að fara í gegnum formlegt breytingaferli, ætli hann að fá kröfuna fellda undir greiðsluaðlögunina.

Í 7. mgr. er lagt til það nýmæli að hafi fjárhagsstaða skuldara batnað á þann veg að skuldari hefur tök á að greiða að fullu allar kröfur sem greiðsluaðlögunarsamningur tekur til, sé honum heimilt að óska eftir því við umboðsmann að samningi verði breytt á þann veg. Að mati umboðsmanns hefur vantað slíkt ákvæði í lögin, þar sem einstaka sinnum koma upp þau tilvik að fjárhagur skuldara batnar það mikið að viðkomandi getur greitt allar kröfur skv. samningi. Ekki telst tækt að skuldari sé bundinn við samning við slíkar aðstæður. Er þá lagt til að embættið geti sent ákvörðun um breytingu samnings til kröfuhafa að fenginni staðfestingu frá skuldara um að hann eigi fjármuni til að greiða upp allar kröfur samningsins.

Í 8. mgr. er lagt til að kveðið sé á um almenna heimild skuldara til að ná sjálfur fram breytingum á samningi við sína kröfuhafa, án milligöngu umboðsmanns skuldara. Óski hann þess, þarf hann að ná fram breytingum við alla kröfuhafa, ekki eingöngu þá sem lýstu kröfu. Með slíku skilyrði er komið í veg fyrir að kröfuhafar sem lýstu ekki kröfu, þurfi að þola óeðlilegar breytingar sem eru e.t.v. ekki í samræmi við ákvæði laganna eða til hagsbóta fyrir ákveðna kröfuhafa. Talið er ásættanlegt, að ef allir kröfuhafar eru samþykkir framlögðum tillögum, geti skuldari náð fram þeim breytingum sem hann óskar.

Um 21. gr.

Lagðar eru til ákveðnar breytingar á 25. gr., þar sem ákvæði um riftun eða ógildingu samnings falla brott. Þess í stað verður sérákvæði í 26. gr. um ógildingu samnings. Ákvæðið kveður þó áfram á um málsmeðferð vegna breytinga á samningi að kröfu kröfuhafa og er efnislega samhljóma eldra ákvæði.

Þá er lagt til að ákvæði 27. gr. laganna um upplýsingaskyldu skuldara gagnvart kröfuhöfum færist undir 2. mgr. 25. gr. en upplýsingaskyldan verði eingöngu bundin við þær aðstæður sem veita kröfuhöfum rétt til að krefjast breytinga á samningi um greiðsluaðlögun, en ekki ógildingu eða riftun hans, í ljósi nýrra ákvæða um ógildingu samnings í 26. gr.

Um 22. gr.

Lögð er til sú breyting að kröfuhafar þurfa ekki lengur að hafa uppi kröfu um ógildingu samnings vegna vanskila á samningi til greiðsluaðlögunar, fyrir dómi í einkamáli á hendur skuldara. Þess í stað er lagt til að samningar um greiðsluaðlögun falli sjálfkrafa úr gildi ef vanskil hafa verið á samningi samfelld í sex mánuði og ekki liggur fyrir að skuldari hafi óskað eftir breytingu á samningi. Í ákvæðinu er kveðið á um að umboðsmaður skuli tilkynna kröfuhöfum um ógildingu samnings að fengnum upplýsingum um vanskil skuldara frá hlutaðeigandi fjármálafyrirtæki sem annast miðlun greiðslna. Umboðsmaður skuldara mun samkvæmt tillögunni hafa heimild til að fá upplýsingar um vanskil samninga og getur sett sig í samband við skuldara til að veita honum ráðgjöf um rétt til breytinga, sbr. breytingar á ákvæði 21. gr. Með þessu móti getur embættið reynt að fækka þeim málum, þar sem samningar um greiðsluaðlögun verða ógiltir. Teljast sex mánuðir hæfileg tímamörk fyrir skuldara til koma gjalddögum í skil samkvæmt samningi eða óska eftir breytingu. Í því sambandi ber jafnframt að taka tillit til hagsmuna kröfuhafa af því að hefja innheimtu að nýju.

Í 2. mgr. er lagt til að samningur um greiðsluaðlögun falli sjálfkrafa úr gildi ef skuldari fellur frá á tímabili greiðsluaðlögunar. Í 3. mgr. 25. gr. núgildandi laga er kveðið á um að samningur falli sjálfkrafa úr gildi ef skuldari fellur frá og dánarbú hans er tekið til skipta án þess að erfingjar taki á sig ábyrgð á skuldbindingum hans. Ákveðin vandkvæði eru talin vera á þessu ákvæði m.a. þar sem erfingjar hafa tiltekinn tíma til að taka afstöðu til þess hvort þeir ætli að fá leyfi til einkaskipta og á meðan getur samningur um greiðsluaðlögun verið í vanskilum. Þykir því eðlilegast að samningur falli sjálfkrafa úr gildi við andlát.

Í 4. mgr. er lagt til að kröfuhöfum sé heimilt að hafa uppi kröfu um ógildingu samnings um greiðsluaðlögun fyrir dómi í einkamáli á hendur skuldara. Lagt er til það nýmæli, að sé fallist á kröfu um ógildingu samnings, beri að tilkynna umboðsmanni skuldara um það. Ástæða þess er að sé samningur ógiltur að kröfu eins kröfuhafa, þá eru aðrir kröfuhafar ekki upplýstir um það. Í ákvæðinu er því lagt til að umboðsmaður skuldara miðli þeim upplýsingum til annarra kröfuhafa.

Um 23. gr.

Lagt er til að ákvæðið falli brott þar sem kveðið verður á um upplýsingaskyldu skuldara í 25. gr.

Um 24. gr.

Lagt er til að bætt verði við 1. másl. 1. mgr., nýjum málslið um að þegar tímabundin frestun greiðslna skv. 11. gr. falli niður skuli umboðsmaður skuldara óska eftir eftir aflýsingu athugasemdarinnar, sem skráð var í þinglýsingarbækur. Að mati umboðsmanns er réttast að aflýsa athugasemdinni á þessum tímapunkti, en ekki þegar greiðsluaðlögunartímabili er lokið, líkt og mælt er fyrir um í 29. gr., þar sem engin þörf er fyrir að hafa slíka athugasemd þegar viðkomandi er ekki í greiðsluskjóli.

Lagt er til að 3. mgr. falli brott, þar sem ekki er talin þörf fyrir slíkt ákvæði og ekki hefur reynt á þýðingu þess í framkvæmd. Þá er lagt til að 4. mgr. falli brott, þar sem engin rök eru fyrir því að skrá athugasemdir í þinglýsingarbækur vegna veðsettra eigna á tímabili greiðsluaðlögunar. Þrátt fyrir að samningur um greiðsluaðlögun hafi tekið gildi, er einstaklingum í sjálfsvald sett að selja eignir sínir á tímabili greiðsluaðlögunar og hægt er að gera fjárnám í þeim ef skilyrði til þess eru uppfyllt.

Um 25. gr.

Lagt er til að sett verði nýtt ákvæði í 29. gr., þar sem ekki lengur er þörf fyrir sérstakt ákvæði sem tilgreinir hvenær skuli afmá athugasemdir úr þinglýsingabókum í ljósi þeirrar breytingar sem gerð er á 28. gr. Þess í stað er lagt til að 29. gr. kveði á um þau tilvik hvenær frestun greiðslna skv. 11. gr. falli niður.

Þá er í 2. mgr. lagt til að skýrt verði kveðið á um tilkynningarskyldu umboðsmanns skuldara um lok greiðsluskjóls gagnvart kröfuhöfum, ábyrgðarmönnum og samskuldurum skuldarans. Að mati embættis umboðsmanns skuldara hefur vantað skýrt ákvæði í lögum þess efnis.

Um 26. gr.

Í 2. másl. 30. gr. núgildandi lagaákvæðis segir að lánardrottinn bera þann kostnað sem á þá fellur af meðferð umsóknar um greiðsluaðlögun og framkvæmd hennar. Lagt er til að við málsliðinn bætist að kröfuhafar beri jafnframt kostnað af endurútreikningi krafna við lok greiðsluaðlögunar. Að mati embættis umboðsmanns skuldara er þörf á þessari viðbót við

lagaákvæðið svo það sé tekinn af allur vafi um það að kostnaður sem fellur til við að reikna út fjárhæð eftirstöðva m.t.t. greiðslna á tímabili greiðsluaðlögunar og mögulega hlutfallslegrar eftirgjafar, falli á kröfuhafa en ekki skuldara. Óheimilt er því að leggja innheimtukostnað á kröfur við lok greiðsluaðlögunar vegna þessa útreiknings.

Um 27. gr.

Lagt er til að 34. gr. falli brott, sem felur í sér reglugerðarheimild. Ekki er talin þörf fyrir slíka heimild, í ljósi þeirra breytinga sem mælt er fyrir um í þessu frumvarpi.

Í ljósi viðamikillar vinnslu embættis umboðsmanns skuldara með persónuupplýsingar einstaklinga, þ. á m. viðkvæmar persónuupplýsingar, er lagt til að sett verði nýtt efnislegt ákvæði um upplýsingaöryggi, í þeim tilgangi að tryggja að fyllsta öryggis sé gætt við meðferð slíkra upplýsinga. Í ákvæðinu er mælt fyrir um að embættið skuli gæta þess að fylgja skilyrðum laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Er sérstaklega tilgreint að embættið skuli gæta öryggis við sendingu og meðferð persónuupplýsinga, að sett verði öryggisstefna, framkvæmt áhættumat og aðrar öryggisráðstafanir gerðar í samræmi við meginreglur um persónuvernd.

Um 28. gr.

Lagt er til að samningur um greiðsluaðlögun takmarki ekki heimildir embættis sýslumanns til að beita ákvæði 93. gr. laga um fullnustu refsinga nr. 15/2016. Í þessu felst, að þrátt fyrir að samið hafi verið um greiðslu fésektar með samningi um greiðsluaðlögun, sbr. heimild d-líðar 1. mgr. 3. gr. laganna, hefur sýslumaður heimild til að beita heimildum ákvæðisins, telji hann þörf á, t.d. þegar eignakönnun leiðir í ljós að hægt er að tryggja fullnustu kröfunnar með aðför.

Um 29. gr.

Lagt er til að ákvæði I og II til bráðabirgða falli brott, þar sem þau eiga ekki lengur við.

Um 30. gr.

Lagt er til að lög þessi öðlist gildi 1. janúar 2024 og eigi við um umsóknir sem eru til meðferðar hjá umboðsmanni skuldara við gildistöku laganna og hafa ekki verið samþykktar. Hafi umsókn verið samþykkt fyrir gildistöku þessara laga fer um framhald málsmeðferðar eftir ákvæðum laganna fyrir breytingu. Þó munu ákvæði 20. og 21. gr. þessara laga einnig eiga við um umsóknir sem samþykktar hafa verið fyrir gildistöku laganna. Talið er mikilvægt að ný málsmeðferðarákvæði 20. gr. laganna um breytingar á samningi um greiðsluaðlögun, geti tekið til þeirra samninga sem tekið hafa gildi og greiðsluaðlögun er ekki lokið eða umsókna sem samþykktar hafa verið fyrir gildistöku laganna og eru til meðferðar. Ekki er talið að það feli í sér íþyngjandi afturvirkni gagnvart kröfuhöfum, þar sem telja má að hinar nýju málsmeðferðarreglur feli í sér að mestu nánari útfærslu á heimild sem embætti umboðsmanns skuldara hefur nú þegar til breytinga á samningi um greiðsluaðlögun. Ákvæði 21. gr., um breytingu á samningi að kröfu kröfuhafa er efnislega samhljóma núgildandi ákvæði.

Um 31. gr.

þetta ákvæði er í vinnslu

Í þessu ákvæði verður kveðið á um samræmi í orðalagi og efni við önnur lög.